

**”Se on sydämmessäni” –
Högstadielävers attityder till
svenskt språkbud och svenska
språket**

Dora Lehtinen
Avhandling pro gradu
Nordiska språk, Examensprogrammet för
språkinläring och språkundervisning
Institutionen för språk- och översättningsvetenskap
Humanistiska fakulteten
Åbo universitet
April 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ÅBO UNIVERSITET

Institutionen för språk- och översättningsvetenskap / Humanistiska fakulteten

LEHTINEN, DORA: "Se on sydämmessäni" – Högstadielärares attityder till svenskt språkbud och svenska språket

Avhandling pro gradu, 53 s., bilagor 8 s.

Nordiska språk, Examensprogrammet för språkinläring och språkundervisning

April 2019

Syftet med föreliggande undersökning är att ta reda på hurdana attityder elever i årskurserna 7, 8 och 9 i tidigt fullständigt språkbud har till svenskt språkbud och svenska språket. Vidare undersöks om det finns skillnader i elevernas attityder mellan olika årskurser. Därtill kartläggs om det finns något samband mellan elevernas attityder och deras betyg i läroämnet svenska. Som materialinsamlingsmetod för studien används en Webropol enkät. Enkäten innehåller 37 Likert-skalade påståenden och 9 öppna frågor. Informanter som deltog i studien var sammanlagt 62.

I studien används både ett kvalitativt och ett kvantitativt angreppssätt. Svaren på påståendena analyseras kvantitativt och svaren på de öppna frågorna analyseras kvalitativt. Undersökningsresultatet tyder på att eleverna till största delen har positiva attityder både till språkbud och till svenska språket.

Resultatet pekar vidare på att det finns några skillnader i attityderna mellan olika årskurser. Eleverna i årskurs 7 har de minst positiva attityderna medan eleverna i årskurs 8 har de mest positiva attityderna. Skillnaderna i olika årskursers attityder till språkbud är dock inte påfallande, varemot skillnaderna i attityder till svenska språket är något större.

På basis av resultatet kan det därtill konstateras att det finns ett samband mellan elevernas betyg i läroämnet svenska och deras attityder till svenska språket. Eleverna med högre betyg har något mera positiva attityder än eleverna med lägre betyg. Däremot finns det inget direkt samband mellan betyg och attityder till språkbud.

Det kan dras den slutsatsen att språkbudselever har mycket positiva attityder både till språkbudet och språkbudspråket. I vidare undersökning vore det meningsfullt att ha ett större antal informanter för att få ett mer generaliserbart resultat.

Ämnesord: språkbud, attityder, andraspråksinläring, svenska

Innehåll

Abstract

1	Inledning.....	6
1.1	Syfte	7
1.2	Material och metod	7
1.3	Avhandlingens disposition	8
2	Teoretiska utgångspunkter	9
2.1	Andraspråksinläring	9
2.1.1	Monitormodell och individuella skillnader	10
2.1.2	Språkundervisning idag.....	12
2.2	Språkbad.....	15
2.2.1	Didaktik i språkbad.....	16
2.2.2	Svenskt språkbad i Finland	18
2.2.3	Språkbadselevers bakgrunder	20
2.3	Attityder	21
2.3.1	Attityder till språkinläring	22
2.3.2	Attityder och språkbad.....	23
3	Material och metoder.....	26
4	Resultat	29
4.1	Attityder till språkbad.....	29
4.2	Attityder till svenska språket.....	36
4.3	Sambandet mellan elevernas betyg och attityder.....	42
5	Sammanfattande diskussion	47
6	Avslutning	50
	Litteratur.....	52

Bilagor	54
Bilaga 1. Enkät	54
Bilaga 2. Föräldrars blankett om forskningstillstånd.....	61

Lyhennelmä	62
------------------	----

Figurer

Figur 1 Mångspråkigt tidigt fullständigt språkbud.....	19
Figur 2 Språkbud är nyttigt (<i>Kielikylpy on hyödyllistä</i>).....	30
Figur 3 Jag tycker om att vara i språkbud (<i>Tykkään olla kielikylvyssä</i>)	32
Figur 4 Jag kommer att utnyttja mina språkkunskaper i framtiden (<i>Aion hyödyntää kielitaitoani tulevaisuudessa</i>)	33
Figur 5 Jag skulle rekommendera språkbud till min kompis (<i>Suosittelisin kielikylpyä kaverillekin</i>).....	35
Figur 6 Jag tycker om svenska språket (<i>Tykkään ruotsin kielestä</i>).....	37
Figur 7 Det är roligt att studera svenska (<i>Ruotsin opiskelu on kivaa</i>).....	38
Figur 8 Jag använder gärna svenska (<i>Käytän ruotsin kieltä mielelläni</i>).....	39
Figur 9 Svenska är ett viktigt språk i Finland (<i>Ruotsi on tärkeä kieli Suomessa</i>).....	40
Figur 10 Betyg och attityder till språkbud.....	43
Figur 11 Betyg och attityder till svenska språket.....	44
Figur 12 Jag är bra på svenska (<i>Olen taitava ruotsissa</i>).....	45
Figur 13 Det är viktigt för mig att få bra betyg i svenska (<i>Minulle on tärkeää saada ruotsista hyvä arvosana</i>).....	46

1 Inledning

I denna avhandling undersöker jag hurdana attityder högstadiel elever har till svenskt språkbud och svenska språket. Svenska språkets ställning i det finska skolsystemet är ett aktuellt och omdiskuterat ämne. Det finns ett motstånd mot att lära sig svenska bland den finskspråkiga majoriteten. Den obligatoriska språkundervisningen i svenska kallas ibland tvångssvenska, vilket berättar om svenskans status i skolan och i samhället. (Norrby & Håkansson 2007: 20.) Med andra ord är svenska som ett läroämne kontroversiellt, det väcker olika åsikter och alla människor har sin egen attityd till svenska språket.

Språkbud har bevisats inverka på elevers attityder till språk. Tidigt fullständigt språkbud har ordnats i den finska småbarnsfostran och grundläggande utbildningen sedan 1987. Språkbud är en del av det finländska utbildningssystemet och det finländska samhället, och det har fått en stabil och uppskattad ställning. (Bergroth 2015: 25–26.) I tidigt fullständigt språkbud från och med daghemmet eller första klassen ”budas” elever i svenska språket i daghemmet eller skolan. De lär sig att förstå, skriva, läsa och prata ett nytt språk och samtidigt lär de sig att förstå en ny kultur. Tidigare studier visar att språkbudselevers attityder till språkbud och språk är mycket positiva (se t.ex. Suna 2001; Antola 2004). I en språkbudsskola får elever sådana erfarenheter som inverkar på deras attityder både till svenska språket och språkbudet. Vidare påpekar Laurén (1999: 29) att på grund av att språkbudsprogrammet är frivilligt, har eleverna relativt positiva attityder till svenska språket.

Språkbud betraktas som världens mest undersökta undervisningsprogram. I Finland har forskningen lagt mest vikt såväl vid inlärningsresultat som inlärningsprocess och undervisningsmetoder. (Björklund & Mård-Miettinen 2011: 155.) Studier om språkbudselevers attityder är emellertid färre till antalet. I flera tidigare studier har dock konstaterats att språkattityder kan ha ett starkt inflytande på inläringen. Därför är det viktigt att undersöka detta tema.

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande studie är att ta reda på hurdana attityder språkbads elever i sjunde, åttonde och nionde årskurs har till svenskt språkbad och svenska språket. Först och främst intresserar jag mig för hurdana attityder eleverna har till svenskt språkbad, det vill säga vad de tycker om språkbad. Därutöver har jag för avsikt att utreda hurdana attityder eleverna har till svenska språket. Jag kommer därtill att redogöra för eventuella skillnader i attityderna hos elever i olika åldrar och för eventuella samband mellan elevernas attityder och deras betyg i svenska. I undersökningen syftar jag således till att få svar på följande frågor:

- Hurdana attityder har eleverna till språkbad?
- Hurdana attityder har eleverna till svenska språket?
- Finns det skillnader i attityder på olika årskurser?
- Finns det någon relation mellan elevernas attityder och deras betyg i svenska?

Min hypotes är att elevernas attityder till största delen är positiva till språkbad och svenska språket. Jag antar att det inte finns några betydande skillnader i attityder i årskurserna 7, 8 och 9, men jag utgår ifrån att elever med högre betyg i svenska har något mera positiva attityder till svenska än elever med lägre betyg. Hypotesen stöder sig på tidigare studier om liknande tema (se t.ex. Koskinen 2013).

1.2 Material och metod

I föreliggande undersökning använder jag enkät och samlar in materialet med hjälp av programmet Webropol. Länken till det elektroniska frågeformuläret delades ut till sammanlagt 62 elever som går i årskurserna 7, 8 och 9 i en skola med svenskt språkbad. Elevernas åldrar varierar från 13 till 16 år, men några av eleverna kan naturligtvis vara något yngre eller äldre. Alla elever som var på plats skulle svara på enkäten i klassrummet under en normal lektion då deras lärare var närvarande.

Enkäten består av flera påståenden. Eleven svarar på påståenden enligt Likert-skalan och väljer det svar som bäst motsvarar hans egna åsikter. Dessutom innehåller enkäten några öppna frågor varpå eleverna får svara fritt. Antagandet är att eleverna har finska som modersmål och att de har lärt sig svenska som andraspråk på språkbud. På grund av detta och eftersom jag vill göra det så enkelt som möjligt för eleverna att förstå och svara på frågorna på enkäten, är enkäten på finska.

I denna studie använder jag både ett kvalitativt och ett kvantitativt angreppssätt. Svaren på påståendena analyseras kvantitativt och svaren på de öppna frågorna analyseras kvalitativt. Jag beskriver mitt material och min metod mer ingående i kapitel 3.

1.3 Avhandlingens disposition

I detta kapitel har jag kort presenterat mitt syfte, material och min metod. I det följande går jag över till att presentera teorier, centrala begrepp och tidigare forskning i den mån som det är relevant för mitt ämne. Först redogör jag för andraspråksinlärning och språkundervisning idag. Sedan betraktar jag vad som är språkbud och i slutet av kapitel 2 går jag in på attityder. Därtill tar jag upp några undersökningar om attityder och språkbud (2.3.2).

Därefter beskriver jag närmare mitt material och min undersökningsmetod i kapitel 3. I kapitel 4 följer analysdelen i avhandlingen och jag redogör för undersökningens resultat. Jag svarar på mina forskningsfrågor samt sammanfattar och diskuterar resultaten vidare i kapitel 5. Slutligen i kapitel 6 avslutar jag avhandlingen med att lyfta fram de viktigaste slutsatserna och ger förslag till vidare undersökning av ämnet.

2 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras de teoretiska utgångspunkter som är centrala för undersökningen. Först tar jag upp andraspråksinläring och några viktiga teorier inom den. Sedan tar jag en titt på hur språkundervisningen ser ut i dagens skola. Därefter kommer jag att presentera vad som är språkbud och vad som ingår i svenskt språkbud i Finland. Till sist diskuterar jag attityder, i synnerhet attityder till språkinläring och därtill tar jag i korthet upp tidigare forskning inom ämnet.

2.1 Andraspråksinläring

Andraspråksinläring är ett gammalt och välkänt fenomen som människor ser som en vanlig och naturlig företeelse. Som forskningsområde är andraspråksinläring emellertid tämligen ungt och forskningen anses ha tagit sin början först mot slutet av 1960-talet. (Abrahamsson 2009: 20.) När det talas om andraspråksinläring är det väsentligt att definiera själva begreppet *andraspråk*. Begreppet kan definieras på olika sätt och oftast görs en distinktion mellan *förstaspråk* och andraspråk. Enligt Abrahamsson (2009: 13–14) är ett förstaspråk det språk som en individ tillägnar sig först och ett andraspråk är vilket som helst språk som man tillägnar sig efter att förstaspråket har etablerats. Förstaspråk kallas ofta också *modersmål*. Andraspråk ses ibland som en paraplyterm för alla språk som tillägnas efter förstaspråket, men ofta görs också skillnad mellan andraspråk och *tredjespråk* samt mellan andraspråk och *främmandespråk*. Andraspråk är ett språk som tillägnas i en naturlig språkmiljö, det vill säga i den miljö där språket talas, till exempel svenskan i Finland. (Abrahamsson 2009: 13–14.) Däremot är tredjespråk det språk individen tillägnar sig efter sitt andraspråk. Tredjespråk är språk nummer tre i kronologisk tillägnandeordning. (Hammarberg 2014: 66–68.) Termen främmandespråk används om ett språk som lärs in utanför språkets naturliga miljö, till exempel i skolundervisningen. (Abrahamsson 2009: 15.)

Utgående från dessa definitioner är språkbudsspråket oftast ett andraspråk för språkbudselever, men det finns språkbudselever som använder språkbudsspråket endast i skolan, det vill säga som ett främmandespråk. I denna avhandling använder jag

andraspråk som paraplyterm som täcker både andra- och främmandespråk. Språkbadsprogrammet är dock byggt så att elever har möjlighet att därtill lära sig flera andra främmandespråk. Anmärkningsvärt är att majoriteten av språkbadselever anser sig vara flerspråkiga på grund av språkbadsprogrammet. (Se t.ex. Björklund, Pakarinen & Mård-Miettinen 2015.)

I detta sammanhang är det också väsentligt att definiera begreppen *inlärarspråk*, *språkinläring* och *språktillägnande*. Termen inlärarspråk används om det språk inläraren håller på att lära sig, vars inläring ännu inte är slutförd och som är målet för inläringen. Språkinläring och språktillägnande pågår när en individ lär sig ett språk, ett andraspråk eller ett främmande språk. Språkinläring är som all annan inläring, den är en medveten process och alltid ett resultat av formell undervisning. (Abrahamsson 2009: 15.) Däremot termen språktillägnande, som ofta används som synonym till språkinläring, är i verkligheten en egen process. Språktillägnandet anses vara en omedveten och intuitiv process (Abrahamsson 2009: 15). Det påminner mycket om barns inläring av modersmålet eller andraspråksinläring på tidigt fullständigt språkbad, eftersom tillägnandet koncentrerar sig mera på innehållet i språkhandlingar och deras produktion än på språklig form.

2.1.1 Monitormodell och individuella skillnader

Andraspråksforskning var först starkt påverkad av behaviorism som ansåg att inläring sker genom etablerande av vanor. Därefter övergick man från den behavioristiska synen på inläring till en kognitiv inläringsteori. Det vill säga forskningen övergick från fokusering på fel till undersökning av kognitiva processer och intresse för själva tillägnandet och inläringen av inlärarspråket. (Abrahamsson 2009: 50.)

För att kunna förklara inlärarspråket och bland annat dess utveckling och variation uppstod det olika teorier. Abrahamsson (2009: 116) nämner bland annat Krashens *monitormodell* (*The Natural Approach*). Fast monitormodellen har mött en hel del kritik och idag är i stort sett utdaterad, har den haft ett stort inflytande på andraspråksteorier och har en given plats bland kognitivt baserade inlärningsmodeller. Teorin är central också med hänsyn till språkbad. Modellen bygger på fem hypoteser om hur målspråket tas in, tillägnas, bevaras, utvecklas och används. (Abrahamsson 2009: 116.) Krashen påpekar att

hypoteserna är hypoteser, det vill säga gissningar om hur språktillägning fungerar (Krashen 1983: 25). Enligt Krashen (1983: 58) är kommunikativ kompetens målet i monitormodellen, det vill säga förmågan att kommunicera med infödda målspråkstalare.

Den första hypotesen, *hypotesen om tillägnande och inläring*, gäller förhållandet mellan tillägnande (*acquisition*) och inläring (*learning*). Dessa ses som två olika processer, tillägnandet omfattar omedveten språkinläring som sker via kommunikation i en naturlig miljö och resulterar i *implicit* kompetens, det vill säga den omedvetna språkliga intuition när man kan ett andraspråk. Den implicita kompetensen ser Krashen som den viktigaste kompetensen och därför borde andraspråksundervisningen vara inriktad på att främja det naturliga tillägnandet. Detta framhävs exempelvis i språkbadsprogrammet. Inläring å andra sidan är ett resultat av formell undervisning och processen resulterar i medveten *explicit* kompetens. (Abrahamsson 2009: 117.)

Den andra hypotesen, *monitorhypotesen*, behandlar den implicita och explicita språkkompetensens olika funktioner vid språklig produktion. Skillnaden mellan den implicita och explicita kompetensen är att den omedvetna, implicita kompetensen opererar i språkproduktionen, det vill säga inlärares utflöde. Den medvetna, explicita kompetensen fungerar däremot som en *monitor* över inlärares utflöde. (Abrahamsson 2009: 119.)

En av modellens mer allvarliga svagheter är den tredje hypotesen, *hypotesen om inlärningsordning*, eftersom Krashen aldrig förklarar eller diskuterar de inlärningsgångar som tillhör denna hypotes. Krashen enbart antar att målspråkets element, strukturer och regler lärs in i samma ordning av alla inlärare. Den fjärde hypotesen, *inflödeshypotesen*, är däremot en av de mest centrala och viktiga hypoteserna i Krashens modell. Hypotesen handlar om hur och varför inlärares framskrider i sin inlärningsprocess. (Abrahamsson 2009: 120–121.)

Enligt Krashen handlar den femte hypotesen, *hypotesen om det affektiva filtret*, om affektion som skiljer individer åt. Affektionen i detta sammanhang innebär olika inlärares motivation och attityder till målspråksinläringen, målspråkets talare och kultur samt tankar om själva språkinläringen. Det affektiva filtret innebär ett ”uppfällt” och

ett ”nedfällt” affektivt filter. Det uppfällda filtret ses som någonting begränsande för inläringen medan det nedfällda filtret ses som befrämjande. Filtrets status varierar mellan individer och även från en tid till en annan. Det affektiva filtret påverkar således inlärningshastigheten och inläringens slutnivå. (Abrahamsson 2009: 121.) Exempelvis kan inlärares positiva attityder till målspråksinläringen fungera som nedfällt affektivt filter och förbättra inläringen. Krashens teori om språkinläring är central för min avhandling på grund av att den handlar om attityder, språktillägnande i en tidig ålder och implicit inläring i form av tidigt fullständigt språkbud.

Utöver olika teorier och forskningsinriktningar är bland annat modersmålets roll, tvåspråkighet och annat språkligt inflöde och interaktion viktiga områden för forskning inom andraspråksinläring. (Abrahamsson 2009: 24.) Enligt Pietilä (2014: 45) finns det individuella skillnader som påverkar språkinläringen. Sådana individuella skillnader är bland annat begåvning, motivation, personlighet, ålder, inlärningsstil och inlärningsstrategier. Den individuella skillnad som är viktigast för min avhandling är inlärningsålder. Effekten av inlärningsålder har undersökts mycket och speciellt åldern då individen börjar lära sig språket har väckt mycket intresse. Man har velat ta reda på i vilken ålder det är nyttigast att börja lära sig ett främmande språk och vad som orsakar möjliga inläringsskillnader hos inlärare i olika åldrar. Pietilä (2014: 58–59) påpekar att det finns skillnader i barns och vuxnas sätt att lära sig språk eftersom de har olika kognitiva nivåer. Man säger ofta att äldre lär sig fortare men yngre lär sig bättre. Skillnader finns således främst i inlärningshastigheten och i hurdan språkkunskapsnivå som kan uppnås. (Pietilä 2014: 61.)

2.1.2 Språkundervisning idag

Man har alltid ansett att språkkunskap är viktigt och något att sträva efter. Redan från och med 1600-talet har man tillämpat någon slags pedagogik i språkundervisningen. Det finns inte bara en enda enkel väg till att lära sig ett främmande språk och därför har man använt mycket tid och resurser till att utveckla olika metoder för språkinläringen. Som resultat har det uppstått åtskilliga metoder, tekniker och arbetssätt som har tillämpats i språkundervisningen för språkinlärare i olika tider och i olika situationer. Metoderna började kritiserats först i slutet av 1980-talet. Misshagligt var att en metod inte kunde passa

alla inlärare, metoderna var osmidiga eller passade bara för inledningsfasen i språkinläringen. (Järvinen 2015: 89.)

Intresset för språkundervisningsmetoder minskade när forskningens tyngdpunkt flyttade från metoder till individuell inläring. Man började framhäva att inlärare är olika och uppmuntra inlärare till att hitta sin egen inlärningsstil och -strategi, att ha en aktiv roll i sin egen inläring och lära sig att lära (*learning to learn*). Målsättningen blev en autonom inlärare som känner sin inlärningsstil och kan använda olika strategier i olika inläringssituationer. Också undervisningens autenticitet, naturliga och meningsfulla språkanvändningssituationer och att språket är funktionellt och kontextuellt blev viktigt. (Järvinen 2015: 110–111.) Dessa faktorer är viktiga också med hänsyn till språkbud (se avsnitt 2.2).

Enligt några forskare lever vi nu i en *post method* -tid i språkundervisningen, det vill säga en tid efter metodernas maktperiod (Järvinen 2015: 111). Vidare anser Tornberg (2009: 31) att det inte finns bara en enda metod att undervisa i språk som är den bästa metoden och som skulle utveckla inlärares språkkunskaper bättre än några andra metoder. Tornberg kallar språkundervisningens rådande läge *metodisk pluralism*. Med detta åsyftar Tornberg (2009: 31) att alla inte lär sig på samma sätt och därför lönar det sig att använda många metoder samtidigt.

Dörnyei (2009: 302) ger instruktioner och principer om hur den formella språkundervisningen borde se ut. Först och främst borde undervisningen enligt Dörnyei vara målinriktad och individuellt inriktad, men den borde också inkludera kontrollerad övning vars innehåll borde vara så motiverande och meningsfullt som möjligt. För det andra anser Dörnyei (2009: 302) att undervisningen borde innehålla explicit input för att ge inläringen och språkproduktionen en bra början. Den tredje principen är att undervisningen ska vara formfokuserad och ta i beaktande inläringsspråkets strukturella aspekter som definierar målspråkets korrekthet och lämplighet. Som fjärde råd nämns att undervisningen borde iaktta att grammatik är relevant. Den femte instruktionen gäller implicit inläring: undervisningen borde erbjuda inlärare tillräckligt stora mängder av naturlig och autentisk målspråksinput. (Dörnyei 2009: 302.) När språkbudsundervisning jämförs med dessa instruktioner om den formella språkundervisningen, kan det ses att det

finns skillnader exempelvis i vikten av språkets strukturella och grammatiska aspekter, som framhävs mycket mindre i språkbadsundervisningen än i instruktionerna.

Därutöver har samhällets syn på vad som är viktig och väsentlig kunskap en inverkan på undervisningens innehåll. Detta framträder till exempel i läroplansgrunderna. Språkundervisningens innehåll är oftast starkt bundet till de språkfärdigheter som krävs i samhället. Idag, när internationalisering är stort, läggs det mest vikt på att kunna kommunicera på det främmande språket medan annan kunskap fästs något mindre avseende vid. (Tornberg 2009: 32.)

I de rådande läroplansgrunderna, *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014* (GLGU 2014), som togs i bruk 2016, beskrivs det andra inhemska språkets språkpedagogik och språkutveckling när det gäller högskoleelever. I läroplansgrunderna antyds att språk är en förutsättning för all inlärning och tankeförmåga och den språkliga utvecklingen pågår livet ut. Individen lär och tillägnar sig sin språkkompetens både hemma, på fritiden och i skolan, där språket alltid är närvarande och alla lärare anses vara språklärare. (GLGU 2014: 374–375.)

Enligt läroplansgrunderna är utgångspunkten för språkundervisningen i skolan att språket ska användas i flera olika situationer och samband. I läroplanen står det att målet för språkundervisningen bland annat är att förstärka elevens språkliga medvetenhet samt att uppmuntra eleven att lära sig språk på olika sätt och att våga använda sin språkkompetens. Samtidigt som ordförråd och strukturer utvecklas, utvecklas även kommunikativa färdigheter och förståelse av olika kulturer och identiteter. Undervisningen ska enligt läroplanen ”stärka elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntra till att modigt använda nya språk”. Målet är också att ”väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen”. (GLGU 2014: 374–376.)

2.2 Språkbad

Språkbad är undervisning där ett majoritetsspråkstalande barn tillägnar sig ett andraspråk som oftast är ett minoritetsspråk i samhället. Språkbadsspråket används som undervisningsspråk i en större eller mindre andel av skolans ämnen. Trots att språkbadsspråket satsas på, betonas också vikten av elevens förstaspråkutveckling. Språkbadsundervisning är starkt innehållsbetonad, det vill säga tyngdpunkten ligger inte på den språkliga formen, utan språket och innehållet hör ihop. (Laurén 1999: 21.) I språkbadsundervisning fungerar målspråket både som medel och mål för inläringen. Största delen av språktillägnandet sker på samma sätt som barnets förstaspråk har tillägnats. Språket integreras med innehållet och genom att delta i naturliga kommunikationssituationer tillägnar sig eleven språket nästan utan att hen lägger märke till det. Elevernas språkinläring stöds dock genom att fästa elevens uppmärksamhet vid vissa språkformer och -funktioner. (Bergroth 2015: 3.)

En viktig princip för språkbadsundervisningen är att undervisningsspråken ska hållas åtskilda. Detta kallas för *en person – ett språk*-principen, som mest gäller språkbadslärare. Målsättningen är att erbjuda elever åtskilliga situationer där de kan kommunicera enspråkigt på målspråket. Tanken är därtill att erbjuda elever möjligheter att lyssna, läsa och skriva språkbadsspråket så mycket som möjligt. (Bergroth 2015: 3.) Bergroth (2015: 4) konstaterar att språkbadsundervisningens syfte är att ge elever möjligheter att tillägna sig ett nytt språk och lära sig om en ny kultur och traditioner utan att elevens eget modersmål och egen kulturidentitet blir lidande.

Språkbad anses vara en paraplyterm för olika språkbadsprogram som skiljer sig från varandra på grund av åldern då barnet börjar i språkbadsundervisningen och andelen av undervisningen på språkbadsspråket. Inledningstidpunkten indelar språkbadet i tidigt, fördröjt och sent språkbad. Tidigt språkbad börjar när barnet är tre till sex år gammalt eller senast i årskurs 1. Fördröjt språkbad inleds när eleven är i årskurs 4 eller 5 och sent språkbad inleds först i högstadiet. Andelen av undervisningen på språkbadsspråket indelar språkbadet i fullständigt och partiellt språkbad, men andelen är alltid stor, ungefär hälften av all undervisning. I tidigt fullständigt språkbad är andelen i början av programmet ungefär 100 % och i slutet av programmet ungefär 50 %. I partiellt språkbad

är indelningen av språken jämn under hela programmet så att 50 % av undervisningen hålls på elevernas modersmål och 50 % på språkbadspråket. (Bergroth 2015: 4.) Enligt Laurén (1999: 23) är alla former av språkbad i praktiken tvåspråkiga program, även tidigt fullständigt språkbad, fast det betyder att all verksamhet i daghemmet är på språkbadspråket i början. Laurén (1999: 25) drar slutsatsen att den ursprungliga tanken bakom språkbadet är ”ju förr desto bättre”. Det språkbadsprogram jag studerar i denna avhandling är tidigt fullständigt språkbad.

Språkbadsprogram kan också vara antingen envägsspråkbad eller tvåvägsspråkbad. Envägsspråkbad betyder att det i språkbad undervisas på något minoritetsspråk (t.ex. svenska) för majoritetsspråkstalare (t.ex. finska) elever medan det i tvåvägsspråkbad finns det både minoritetsspråkstalare som lär sig majoritetsspråket och majoritetsspråkstalare som lär sig minoritetsspråket. I Finland är språkbad alltid envägsspråkbad. Det som gör det finska språkbadet unikt i internationell jämförelse är att språkundervisning i andra främmande språk ingår i programmet. (Bergroth 2015: 4.)

Språkbad är ursprungligen från Kanada och det etablerades i St. Lambert år 1965. Språkundervisningsprogram hade funnits i olika former redan tidigare, men St. Lamberts experiment dokumenterades vetenskapligt, vilket är orsaken till den uppmärksamhet experimentet väckte. Idén bakom språkbad utvecklades av engelskspråkiga föräldrar som ville att deras barn lär sig minoritetsspråket franska i en naturlig omgivning för andraspråksinlärning. Språkbad kom till Finland när professor Laurén från Vasa universitet hade besökt språkbadsprogrammet i Kanada. (Bergroth 2015: 23–25.) Laurén ansåg språkbad vara ett passligt program för språktillägnande för att stödja den finländska tvåspråkigheten och han väckte intresset för språkbad på en politisk nivå. Den första språkbadsgruppen i Finland startades 1987 i Vasa. (Laurén 1999: 78.) Utgångspunkterna för språkbadets introduktion i Finland var således annorlunda än i Kanada, men föräldrarnas intresse fanns bakom språkbadets utvidgning och tillkomst till flera andra städer i Finland (Bergroth 2015: 26).

2.2.1 Didaktik i språkbad

Att undervisningen på två språk genomförs på ett sätt som utvecklar och respekterar båda språken, kräver språkligt medvetet arbetande av läraren, administrationen och även av

annan personal. Språkbadslärare är språkliga modeller för eleverna och lärarna har en tydlig språklig roll i språkbadsgruppen. Lärarna har således en central uppgift i att ge eleverna möjligheter att höra och använda språkbadsspråket i vettiga inläringssituationer. På samma sätt har också modersmåslärarna en viktig roll. (Bergroth 2015: 8.)

Bra språkbadsundervisning är språkligt av god kvalitet, konsekvent och fortlöpande. Läraren ska behärska språkbadsspråket modersmålsaktigt och kunna använda språket idiomatiskt och autentiskt. Det är också viktigt att läraren förstår elevens förstaspråk eftersom eleven har rätt att använda sitt förstaspråk med läraren. Lärarens förmåga att förstå sin egen språkkunskap och elevens tvåspråkiga språkutveckling är förutsättningar för bra språkbadsundervisning. Behovet av lärarens språkliga medvetenhet syns till exempel i det att eleven ska erbjudas rikligt med möjligheter att höra centrala ord och strukturer uttryckta på många olika sätt och i olika sammanhang i olika ämnen. Det är viktigt att läraren anpassar sitt språk till eleverna, det vill säga att hen använder lämpligt språk som inte är för svårt eller lätt. I språkbad är det också viktigt att hålla en språklig konsekvens, det vill säga att läraren håller sig bara till ett språk. En viktig del av elevens egna möjligheter att bearbeta sitt språk är att läraren ger återkoppling på språket, vilket kan vara korrigerande eller uppmuntrande. (Bergroth 2015: 57–60, 62.) Utöver språk och innehåll är det viktigt att språkbadsläraren undervisar i sociala normer, värden och föreställningar (Bergroth 2015: 56).

Språkbadets centrala målsättning är att ge elever funktionell språkkunskap i språkbadsspråket, vilket betyder att eleven kan använda språket i olika vardagliga situationer och med olika syften. Det vill säga målsättningen i språkbadet är aktiv språkanvändning och kommunikationskunskaper och inte bara kunskapen att förstå språket. Traditionellt har det konstaterats att språkbadsspråkets användning borde krävas på ett uppmuntrande sätt senast efter den andra årskursen. Det ska emellertid tas i beaktande att elevernas språkutveckling är individuell. (Bergroth 2015: 60–62.)

Undervisningsmaterial som passar i språkbadsundervisning och brist på det är en utmaning. I förskolepedagogik används material som består av sånger, lekar, ramsor och föremål som är bekanta i vardagliga situationer. För senare undervisning har det inte varit möjligt att producera något allmänt kommersiellt undervisningsmaterial som skulle passa

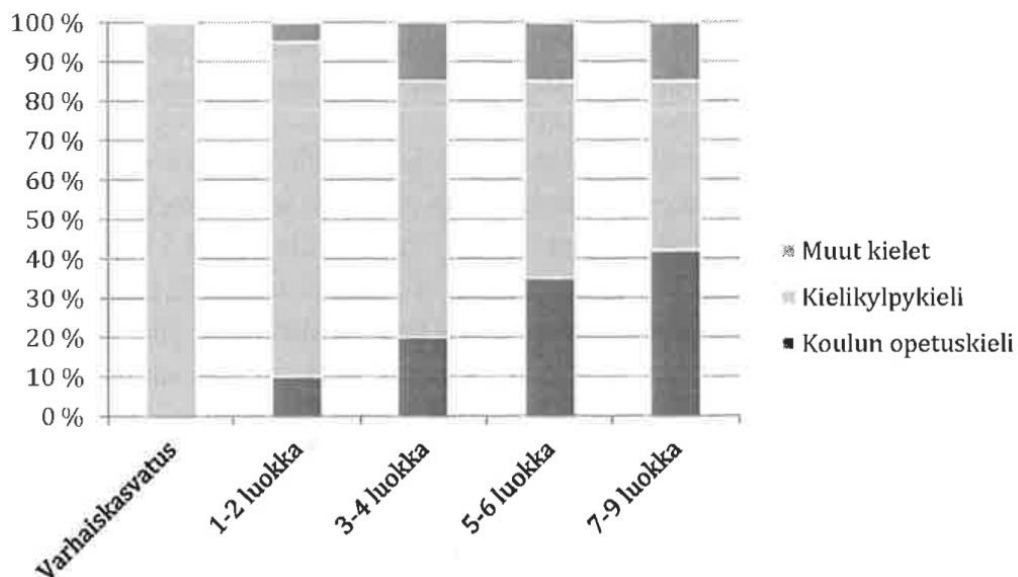
språkbadsundervisningen. Orsaken bakom detta är det avgränsade antalet elever i språkbadet och de olika beslut olika kommuner har gjort i vilket ämne som undervisas på vilket språk. Det är inte önskvärt att använda finskspråkiga läroböcker i svenska språket eftersom det bryter mot språkbadets språkliga principer. På motsvarande sätt kan enbart svenskspråkiga läroböcker vara för krävande för språkbadsundervisningen. Viktigt undervisningsmaterial är således autentiska texter och material, som läraren själv har insamlat och utarbetat. (Bergroth 2015: 64–65.) Kännetecknen på vad som är bra språkbadsundervisning är sålunda lärarens input, elevens möjligheter att använda språket, meningsfullt material, nyttiga undervisningsmetoder och läroinnehåll, som erbjuder möjligheter för språklig utveckling.

2.2.2 Svenskt språkbad i Finland

Utgångspunkten i det finländska språkbadet är tidigt fullständigt språkbad, som har fastställts som den mest effektiva formen av språkbad i åtskilliga kanadensiska undersökningar. Den kanadensiska ursprungliga modellen och dess målsättningar omformades så att de lämpar sig bättre för finska omständigheter. Språkbadet stöds ständigt på en samhällelig och politisk nivå. (Bergroth 2015: 26.) Kangasvieri m.fl. (2012: 24) konstaterar att cirka 4 200 elever deltar i språkbadsundervisning i Finland. Enligt Sjöberg m.fl. (2018: 63) har språkbadets efterfrågan varit antingen konstant eller växande i de 23 språkbadskommunerna under de senaste fem åren. Tidigt fullständigt språkbad finns på båda inhemska språken, men finskt språkbad är inte lika utbyggt som svenskt språkbad. Detta beror på att det finns färre kommuner med en stark svensk majoritet. (Bergroth 2015: 6.) Båda formerna av språkbad med inhemska språk har samma läroplan och likadana målsättningar och utgångspunkter. Det enda som skiljer på dem är språkbadsspråket.

Tidigt fullständigt språkbad börjar senast i förskolan och största delen av barnen börjar med programmet vid 4–5 års ålder. Det rekommenderas dock inte att barn under tre år börjar i språkbad, eftersom barnets kunskaper i förstaspråket ska vara tillräckligt utvecklade innan de deltar i programmet. Således tillsätts språkbadsspråket vid sidan av barnets förstaspråk, vilket kallas successiv tvåspråkighet. Förstaspråkets ställning bevaras genom hela språkbadsprogrammet. (Bergroth 2015: 16.) Programmet fortsätter således från daghemmet eller förskolan till slutet av den grundläggande undervisningen.

I figur 1 presenteras hur mycket tid som används i undervisning av olika språk i språkbåd. Språkbådets grundtanke är att ge elever möjligheter att lära och tillägna sig allt som ingår i enspråkig grundläggande utbildning men med två språk. I språkbådet bildar skolans undervisningsspråk (t.ex. finska) och skolans språkbådsspråk (t.ex. svenska) en helhet. Undervisningen ordnas så att båda språken stöds så bra som möjligt. I praktiken betyder detta att alla läroämnen, i mån av möjlighet, ska undervisas på båda språken i något skede, det vill säga att undervisningen sker först på ett språk och i någon senare årskurs byts språket. På samma gång byts också läraren ut. Svenskt språkbåd är ett mångspråkigt program och därför kan språkbådsspråkets andel vara lite under hälften av undervisningen på högre årskurser om eleven har valt mycket undervisning i andra främmande språk. (Bergroth 2015: 7–8.) Av figur 1 framgår att ju äldre eleven är desto mera ökar undervisningen i främmande språk och i skolans undervisningsspråk, vilket samtidigt betyder att undervisningen på språkbådsspråket blir allt mindre.

Figur 1 Mångspråkigt tidigt fullständigt språkbåd (ur Bergroth 2015: 7).

Figur 1 visar vidare hur andelen av språkbådsspråket, skolans undervisningsspråk och andra främmande språk förändras i det tidiga fullständiga språkbådet. I förskolepedagogiken är andelen språkbådsspråk störst och därmed andelen skolans undervisningsspråk och andra språk minst. I årskurserna 1–2 är andelen

språkbadsspråkets undervisning ungefär 90 %, i årskurserna 3–4 ungefär 70 % och i årskurserna 5–9 i genomsnitt 50 %.

Språkbadsundervisning regleras genom lag och gällande läroplansgrunder på olika undervisningsnivåer. I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (GLGU 2014) behandlas bland annat språkbadets målsättningar och utgångspunkter. Det nämns bland annat att med tvåspråkig undervisning eftersträvas bra och mångsidiga språkkunskaper både i skolans undervisningsspråk (t.ex. finska) och i skolans målspråk (t.ex. svenska). På lång sikt är målsättningen att lägga grund för livslång språkinlärning och uppskattning för olika språk och kulturer. I tvåspråkig undervisning erbjuds autentiska språkmiljöer, undervisningen ordnas i olika läroämnen på både finska och svenska och språken utnyttjas i skolan även utanför undervisningen. I läroplanen konstateras att de mest centrala områdena i undervisningen på två språk är ”naturlig kommunikation och interaktion, praktisk undervisning och att eleverna aktivt använder språket” (GLGU 2014: 92). Det nämns också att undervisningsspråket och språkbadspråket ska vara en helhet i skolan och språkinlärningen av både finska och svenska ska få stöd i samarbete med elevernas hem. (GLGU 2014: 92.)

I läroplansgrunderna (GLGU 2014: 94) står det därtill att ”i språkbadsundervisningen ska båda inhemska språken användas för att fördjupa elevernas kulturella identitet”. Därutöver ska också andra språk och kulturer stödjas och på så sätt förstärks elevernas flerspråkigt och kulturellt mångfaldiga identitet. På lokal nivå ska utbildningsanordnaren grundligare besluta och i läroplanen beskriva bland annat timfördelningen, innehållet, för vem undervisningen är avsedd, läroämnenas indelning, de språkliga målen och vilka läroämnen som ska undervisas i antingen på skolans undervisningsspråk (t.ex. finska) eller på språkbadspråket (t.ex. svenska). (GLGU 2014: 94–96.)

2.2.3 Språkbadslevers bakgrunder

Det finns en majoritet av finskspråkiga som ser positivt på svenska språket. Detta är en orsak till att det finns ett stort intresse för svenskt språkbad i Finland. Familjer av språkbadslever är oftast enbart enspråkiga (finskspråkiga) och i familjen pratas det bara det ena språket. Enligt Laurén (1999: 29) väljer föräldrar svenskt språkbad för sina barn av pragmatiska skäl. Föräldrarna väntar sig bättre språkfärdigheter och som följd bättre

färdigheter i de följande främmande språken. Enligt Bergroth (2015: 27) motiverar föräldrarna sina val av språkbadet med språkkunskapers viktighet på den tvåspråkiga orten. Föräldrar upplever att språkbadet öppnar möjligheter till studieplatser och på arbetsmarknaden. Bergroth (2004) kartlade språkbadsselevers föräldrarnas språkliga och socioekonomiska bakgrund till språkbadsselever. I utredningen framkommer att föräldrarna upplever språkinläringen i språkbadet som lätt, naturligt och även omärkbart. De anser att språkbadet fostrar barn att bli toleranta och förstå olika kulturer. Därtill valdes språkbad av den anledning att undervisningsmetoderna är mångsidiga, lärogrupperna är tämligen små och fasta samt hemmet och skolan har aktiv kontakt med varandra. I utredningen framgår att föräldrarna speciellt önskar att eleven ska få mod att använda svenska språket. (Bergroth 2007: 10–11.)

I utredningen upptäcktes att finska språkbadsfamiljer är vanliga stadsfamiljer i vilka 92,6 % av föräldrarna är i förvärvsarbete. Största delen av språkbadsföräldrarna (88,6 %) har avlagt antingen en yrkesexamen eller en högskoleexamen. (Bergroth 2007: 20–22.) Språkbadsföräldrarnas utbildningsnivå motsvarar idag det nationella medeltalet, men enligt Laurén (1999: 91) representerade de första språkbadsgruppernas föräldrar inte normala stadsbor, utan hade högre social status. Fast föräldrarnas utbildningsnivåer idag motsvarar medeltalet finns det till och med stora skillnader i utbildningsnivåer på olika orter. Nivåerna efterbildar dock områdets utbildningsnivå. (Bergroth 2007: 25.) Enligt Bergroth (2007: 23) arbetar största delen av språkbadsföräldrarna i en bransch där behovet av språkfärdighet är stor. Laurén (1999: 91) konstaterar att de föräldrar vars barn är i språkbad är till en början mera aktiva och mera intresserade av sina barns skolgång och skolframgång än de flesta föräldrar av barn som går i enspråkiga skolor. Föräldrarnas uppmuntran kan ha tydliga effekter på barnets attityder (se avsnitt 2.3.1).

2.3 Attityder

Det finns åtskilliga förklaringar och definitioner av begreppet attityd. Nästan varje teoretiker och forskare, som har forskat i attityder, har definierat begreppet på olika sätt. Karvonen (1967) anser att begreppet attityd betyder det sätt man reagerar på ett visst objekt. Om objektet förorsakar en konsekvent värderande reaktion, har individen en

attityd mot det ifrågavarande objektet. Reaktionen kan vara antingen positiv eller negativ, vilket dikterar om attityden är positiv eller negativ hos en individ. (Karvonen 1967: 9–10.) Därutöver har till exempel Lambert och Lambert (1971) definierat attityder som konsekventa sätt att tänka, känna och reagera på olika objekt, exempelvis människor, grupper, sociala situationer och allmänt på allt i omgivningen. Tankar, föreställningar och emotioner är också väsentliga komponenter när man definierar attityder. (Lambert & Lambert 1971: 84.) Attityder anses också vara fasta, allmänna uppskattningar om olika objekt. Attityder betraktas som fasta på grund av att de för det mesta bevaras som invariabla och exempelvis kan tillfälliga känslor inte ställa om dem. (Baron & Byrne 1987: 116.) Definitionen jag använder i denna avhandling är att attityder är en benägenhet att konsekvent reagera positivt eller negativt, det vill säga gillande eller ogillande, mot en viss företeelse. I denna avhandling delar jag attityderna in i positiva och negativa attityder.

Attityder påverkar människors sociala beteende. De påverkar de uppskattningar och iakttagelser som människor gör av varandra. De bidrar till vilka sociala grupper individer formar eller till vilka grupper de ansluter sig, vilken profession individen väljer och även till individens tankesätt enligt vilka hen lever sitt liv. Attityder inverkar i sista hand även på människans personlighet. (Lambert & Lambert 1971: 89.)

Baron och Byrne (1987: 117–118) anser att inläring av attityder är en del av socialisering. Barn lär sig attityder omedvetet av sina föräldrar, lärare, vänner och till exempel media. Inläringen sker genom associationer. Barnet kan exempelvis associera föräldrarnas negativa beteende till det som har förorsakat beteendet och lära sig en negativ attityd mot denna orsak. (Baron & Byrne 1987: 117–118.) Einarsson (2009: 219) påpekar att föräldrarnas attityder överförs till barnen när barnen identifierar sig med föräldrarna och imiterar deras beteende. Därtill får till exempel kamrater, lärare och massmedier en stor inverkan på barnens attitydutveckling. Det sägs att de attityder som tidigast tillägnats oftast är de som är de svåraste att ändra på. (Einarsson 2009: 219.)

2.3.1 Attityder till språkinläring

Abrahamsson (2009: 207) har definierat attityder som inlärarens föreställningar. De påverkar inlärningshastigheten och inläringseffektiviteten (Lambert & Lambert 1971:

89). Karvonen (1967: 9) framhäver att attityderna påverkar hur den information som inriktas till individen tas emot. I varje fall har attityder en inverkan på språkinläring.

Attityder är därtill starkt förknippade med motivation. Vad gäller språkinläring är det inte alltid möjligt att behandla attityder och motivation separat. Gardner (1985: 10) lyfter fram att motivation är en summa av fyra olika faktorer: målet, det vill säga att lyckas lära sig det nya språket, strävandet att lära sig språket, viljan att lära sig språket och positiva attityder till inläringen.

Som konstaterats, har språkattityder oftast en betydande inverkan på framgången i språkinläringen. Gardner (1985: 41) påpekar att några attityder kan ha en viktigare roll i språkinlärningsprocessen än andra. Exempelvis har attityder till själva språkinläringen ett större inflytande på framgången i språkinläringen än till exempel inställningen till målspråkets språkbrukare. Även kön och ålder kan ha en inverkan på attityder till språkinläring hos elever. Till exempel har flickor ofta mer positiva attityder jämfört med pojkar (Gardner 1985: 43). Därutöver kan åldern enligt Gardner (1985: 44) påverka attityderna på så sätt att ju äldre eleven är, desto mindre positiva attityder kan eleven ha till språkinläringen.

Enligt Gardner (1985: 122–123) har det tydliga effekter på barnets attityder om föräldrarna uppmuntrar sina barn till språkinläringen och har positiva attityder till inläringen. Också attityder hos barnens vänner har tydliga effekter. Utöver försörjarna och vännerna kan även läraren ha ett starkt inflytande på elevernas attityder. Gardner (1985: 8) framhäver därtill att om lärarens undervisningsmetoder är intressanta, läraren är väl förtrogen med sitt arbete och har bra kontakt med eleverna och deras känslotillstånd, kan hen bidra till elevernas attityder på ett positivt sätt.

2.3.2 Attityder och språkbad

Det har utförts relativt få undersökningar om elevers attityder till språkbad. Tidigare undersökningar visar dock att tidigt språkbad har en positiv inverkan på barns attityder. Exempelvis undersökte Genesee (1987: 101–102) elever i årskurs 6, som gick på tidigt fullständigt språkbad, och elever i årskurs 11, som var på sent språkbad. Resultatet i Genesees undersökning var att över en fjärdedel av eleverna medgav att språkbad är mera

krävande än vanlig språkundervisning, men båda elevgrupperna var synnerligen nöjda med språkbadet.

Svenskt språkbad i Finland är ett frivilligt val, vilket enligt Laurén (1999: 29) leder till att elever i språkbad har positiva attityder och tycker att det är nyttigt att lära sig svenska. Bergroth (2015: 60) nämner att eftersom en femåring inte behöver uttrycka abstrakta och mångskiftande innehåll när hen lär sig språket i tidigt fullständigt språkbad, är språkinläringen mindre frustrerande än språkinläring som har inletts till exempel först i tonåren.

Antola (2004) har gjort en studie om språkbadselevers uppfattningar om svenska språket. Antola ville kartlägga hur elever på sjunde, åttonde och nionde klass uppfattar språkbadet, hur språkbadsprogrammet förverkligas och hurdan ställning språkbadsspråket har i elevernas fritid. (Antola 2004: 55). Materialet samlades in med hjälp av en enkät och en intervju. Sammanlagt 128 elever deltog i undersökningen. (Antola 2004: 61–63.) Resultaten visade att språkbadselever var mycket nöjda med språkbadet och skulle kunna rekommendera språkbad till andra elever. Största delen av informanterna ansåg svenska språket vara mycket nödvändigt. (Antola 2004: 70, 73). Enligt undersökningen värderar språkbadselever sina språkkunskaper högt men trots det använder de svenska språket väldigt lite på fritiden. Eleverna motiverade detta med de begränsade språkanvändningsmöjligheterna och -situationerna utanför skolan. (Antola 2004: 87, 90–91).

Koskinen (2013: 12) tog reda på hurdana attityder högstadieleverna i Borgå har till svenska språket och om det finns skillnader i attityder mellan språkbadselever och elever i den traditionella språkundervisningen. Materialet samlades in med hjälp av en enkät och analyserades kvantitativt med statistikprogrammet SPSS (Koskinen 2013: 13–14). Antalet informanter var sammanlagt 65, två språkbadsklasser och två klasser i den vanliga svenskundervisningen. Informanterna var i årskurs 8 och 9. Resultaten visar att språkbadseleverna förhåller sig mer positivt till svenskan än eleverna i vanliga klasser. Enligt resultaten hade också inläringstiden en inverkan på elevers attityder: ju längre eleverna hade lärt sig svenska desto mer positiva var deras attityder. (Koskinen 2013: 32.)

Sjöberg och West (2017) utredde vad som händer med språkfärdigheterna, språkanvändningen och attityderna hos språkbads elever efter språkbadet. De tog reda på hurdana språkfärdigheter tidigare språkbads elever anser sig ha, hur mycket svenska de använder och hurdana attityder de har till svenska språket och språkbadet. Antalet informanter i deras undersökning var 103 och materialet samlades in med webbenkäter. Analysmetoden som användes var nexusanalys. (Sjöberg & West 2017: 10–12.) Resultaten visar att eleverna bedömde sina språkfärdigheter relativt högt och hälften av dem ansåg sig vara tvåspråkiga medan en dryg tredjedel ansåg sig vara flerspråkiga (Sjöberg & West 2017: 16–17). Informanterna hade positiva attityder till svenska språket och språkbadet. De visade sig vara mycket nöjda med språkbadsundervisningen och tyckte att det var nyttigt. (Sjöberg & West 2017: 44.)

3 Material och metoder

I föreliggande undersökning består undersökningsgruppen av fyra språkbadsgrupper i en högstadieskola. Informanterna går i årskurs 7, i årskurs 8 och i årskurs 9 och de deltar i det tidiga fullständiga språkbadsprogrammet. Informanternas åldrar varierar från 13 till 16 år, men några av eleverna kan naturligtvis vara något yngre eller äldre. I denna undersökning deltog sammanlagt 62 informanter, varav 18 är i årskurs 7, 12 i årskurs 8 och 32 i årskurs 9. Anmärkningsvärt är att eleverna har i princip varit i samma klass med samma klasskamrater ända från förskolan eller årskurs 1 fram till högstadiet. I varje klass uteslöts ett eller två svar, eftersom informanten av någon orsak antingen hade avbrutit ifyllningen eller hoppat över flera frågor. Detta gjordes för att tillförsäkra att studiens resultat stämmer.

Som materialinsamlingsmetod för studien valdes en Webropol-enkät, det vill säga ett elektroniskt frågeformulär (se bilaga 1). Jag valde att använda enkät som datainsamlingsmetod eftersom det är ett effektivt sätt att samla in material. Insamlingen tar mindre tid och det är möjligt att få ett större antal informanter jämfört med till exempel en intervju som undersökningsmetod (Alanen 2011: 160). I en enkätundersökning ska det tas hänsyn till att informanter kan tolka frågor på olika sätt. På grund av detta har jag formulerat tydliga frågor och använt enkelt språk. Jag utgår ifrån att eleverna har finska som modersmål och att de har lärt sig svenska som andraspråk på språkbad. Det är också en anledning till att jag har valt att enkäten är på finska och inte på svenska.

För att kartlägga enkätens funktionalitet och hur mycket dess ifyllning tar tid testade jag enkäten bland medlemmarna i seminariegruppen och därtill med en person som hör till samma åldersgrupp som undersökningens informanter. Efter pilotstudien och responsen gjorde jag en del små förbättringar i enkäten, till exempel omarbetade några frågor och frågornas ordningsföljd.

Materialinsamlingen inleddes hösten 2018. Före insamlingen hade jag ansökt om forskningstillstånd både från skolan och elevernas vårdnadshavare. Insamlingen skedde

under elevernas skoldagar under någon lektion. Läraren övervakade enkätens ifyllning. Ifyllningen tog högst 20 minuter i varje grupp.

Enkäten inleddes med ett följebrev (se bilaga 1) där jag kort presenterar mig själv och min studie. I följebrevet betonar jag att informanternas svar kommer att behandlas anonymt och konfidentiellt och inte heller läraren kommer att se informanternas svar. Därtill ger jag instruktioner om enkätens ifyllning och framhäver att informanterna ska svara på alla frågor sanningsenligt. Efter det följer tre frågor om informanternas bakgrundsinformation: klass, kön och föregående vitsord i ämnet svenska. Utöver dessa består enkäten av två delar: den första delen innehåller påståenden och frågor som gäller attityder till språkbad och den andra delen består av påståenden och frågor som gäller attityder till svenska språket. Enkäten har sammanlagt 46 frågor, varav 37 är attitydpåståenden och 9 är öppna frågor. Hälften av frågorna, det vill säga 23 frågor gäller språkbad och 23 frågor gäller svenska språket. Inom ramen för denna undersökning var det inte möjligt att analysera alla attitydpåståenden i enkäten. De påståenden som utelämnas möjliggör exempelvis en senare utvidgning av studien.

Attitydpåståendena i enkäten baserar sig på en version av den klassiska Likert-skalan. Likert-skalan utvecklades på 1930-talet för att kunna mäta attityder mera exakt (Alanen 2011: 150). Påståendena är alltså slutna frågor med fyra svarsalternativ: *helt av samma åsikt – delvis av samma åsikt – delvis av annan åsikt – helt av annan åsikt*. Oftast byggs Likert-skalan på fem svarsalternativ, men i den här undersökningen valde jag att använda skalan med fyra steg. Jag lämnade ut svarsalternativet *varken av samma åsikt eller av annan åsikt* eftersom jag ville kontrollera att alla informanter svarar antingen med ett positivt eller ett negativt alternativ och inte bara väljer det mest neutrala svarsalternativet till alla frågor.

I enkäten använder jag kontrollfrågor. Kontrollfrågorna är påståenden som har samma innehåll som det motsvarande påståendet som återspeglar en positiv attityd, men är formulerade på så sätt att kontrollfrågan däremot återspeglar en negativ attityd. Ett exempel på detta är påståendet *Tykkään olla kielikylyyssä* (sv. Jag tycker om att vara i språkbad) och dess kontrollfråga *En tykkää kielikylyvystä* (sv. Jag tycker inte om språkbad). Kontrollfrågor användes för att tillförsäkra undersökningens validitet, vilket ökar när

undersökningen inte grundar sig bara på en fråga och dess svar (Alanen 2011:150). Frågorna presenterades i en slumpmässig ordning. Enkäten återfinns i sin helhet som bilaga 1 i denna avhandling. För analyseringen av materialet användes både Webropol, som transformerar svaren till en färdig statistisk rapport, och ett kalkylprogram.

I denna undersökning används både en kvantitativ och en kvalitativ analysmetod. Alanen (2011: 146–147) konstaterar att en enkät är ett bra analysredskap för både kvantitativ och kvalitativ undersökning. Analysmetoden som mest används i denna undersökning är den kvantitativa metoden, eftersom enkäten till största delen består av slutna frågor. De öppna frågorna i enkäten analyseras däremot kvalitativt, eftersom syftet med de öppna frågorna är att komplettera de slutna frågorna och kunna förstå elevernas attityder mera ingående. De öppna frågorna är oftast i form av frågan *Miksi?* (sv. Varför?) efter en sluten fråga. Vid presentationen av informanternas öppna svar kommer jag efter varje exempel att ange min egen översättning av svaren från finska till svenska. Översättningarna är inte alltid ordagranna. Efter varje exempel anges därtill i vilken årskurs eleven är inom parentes, till exempel (åk8) om en elev i årskurs 8. I kapitel 4 där resultatet presenteras tas det upp ett tämligen stort antal elevernas öppna svar. Detta är på grund av att elevernas attityder och egen röst har en viktig roll i undersökningen.

4 Resultat

I det här kapitlet presenteras undersökningens resultat. I avsnitt 4.1 behandlas informanternas attityder till språkbud och efter det presenteras informanternas attityder till svenska språket i avsnitt 4.2. Jag redogör för alla årskursers attityder samt jämför informanternas attityder i olika årskurser med varandra. Till sist i avsnitt 4.3 kommer jag att ta en titt på informanternas betyg i läroämnet svenska och utreda om det finns något samband mellan betygen och attityderna.

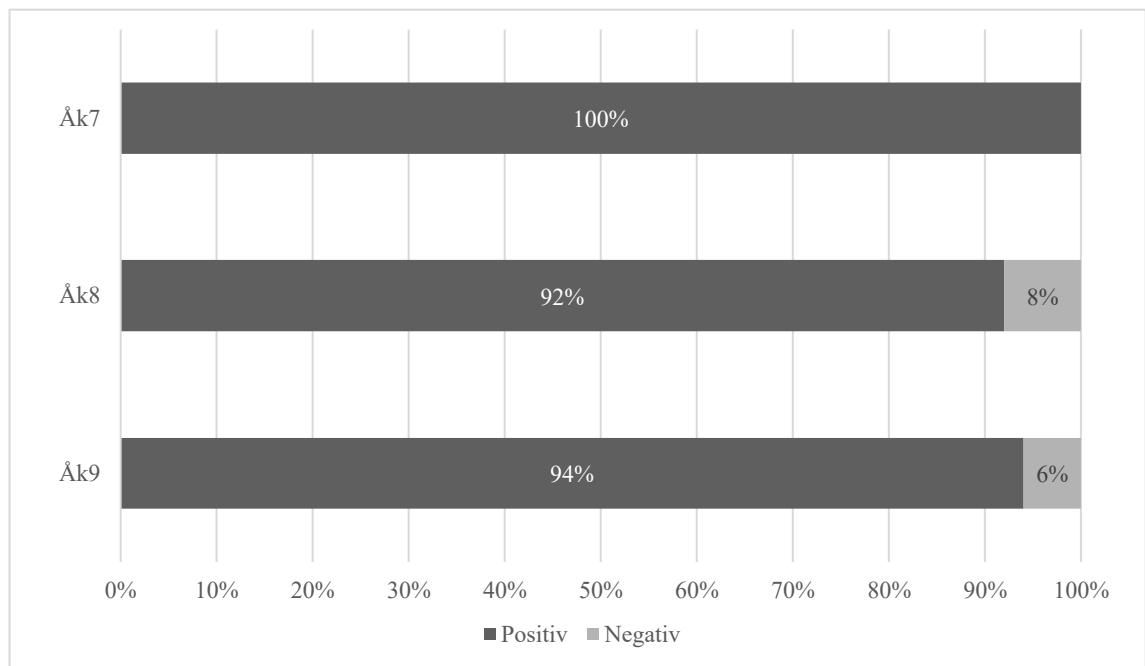
4.1 Attityder till språkbud

För att studera elevernas attityder till språkbud valde jag att använda fyra slutna frågor. För att komplettera de slutna frågorna kommer jag att visa några exempel på informanternas svar på öppna frågor. Därtill diskuterar jag vad det är som mest eller minst påverkar elevernas attityder.

Svarsalternativen på de slutna frågorna är: *helt av samma åsikt – delvis av samma åsikt – delvis av annan åsikt – helt av annan åsikt*. Vid presentationen av resultaten sammanslås alternativen *helt av samma åsikt* och *delvis av samma åsikt*. Dessa alternativ återspeglar elevernas positiva attityder. Likaså utgör alternativen *delvis av annan åsikt* och *helt av annan åsikt* en sammanställning som återspeglar elevernas negativa attityder till ifrågavarande påstående. Vid presentationen av resultaten presenteras figurer, i vilka positiva attityder markeras med *Positiv* och negativa attityder markeras med *Negativ*. Hos figurerna används förkortningen *Åk* (t.ex. Åk7), som hänсыftar på årskurserna.

Vid betraktandet av svaren på enkäten är det anmärkningsvärt att största delen av informanterna i allmänhet har positiva attityder till språkbud. Nämligen hela 89,5 % av informanterna har svarat att de antingen är helt eller delvis av samma åsikt i sådana påståenden som återspeglar en positiv attityd till språkbud. För att kontrollera att resultatet stämmer tog jag en titt också på kontrollfrågorna. På kontrollfrågor hade 87,9 % av informanterna svarat med en negativ attityd, vilket bekräftar att informanterna har en positiv inställning till språkbudet.

Figur 2 belyser elevernas attityder till språkbadets nyttighet i årskurserna 7, 8 och 9. Figuren visar att största delen av informanterna tycker att språkbad är nyttigt. Bara 8 % av eleverna i årskurs 8 och 6 % av eleverna i årskurs 9 har svarat att de inte alls har nytta av språkbad. Hela sjunde årskursen har svarat positivt på påståendet.

Figur 2 Språkbad är nyttigt (*Kielikylpy on hyödyllistä*).

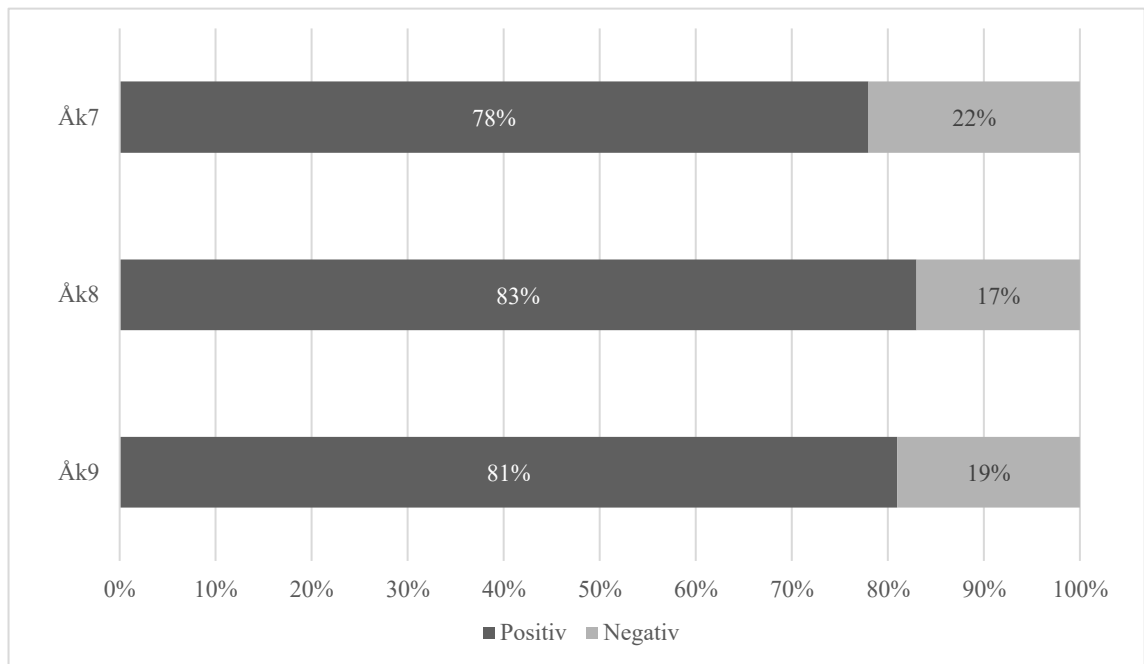
Av figur 2 framgår att eleverna i årskurs 7 har de mest positiva attityderna till påståendet medan eleverna i årskurs 8 har de minst positiva attityderna. Skillnaderna i elevernas attityder är emellertid ringa. Det kan därmed konstateras att eleverna nästan utan undantag anser språkbad vara nyttigt.

Vidare är elevernas kommentarer på frågan varför språkbad är nyttigt till största delen positiva. Bara två informanter, en i årskurs 7 och en i årskurs 9, nämner något negativt. De kommenterar att språkbad är tråkigt och att svenska är dumt. Det är intressant att en informant i årskurs 7 har motiverat sitt svar negativt fast alla elever i årskurs 7 har svarat positivt på påståendet. Motiveringen anknyter emellertid inte direkt till språkbadets nyttighet. Andra elever i årskurs 7, 8 och 9 har bland annat kommenterat att det är lättare att lära sig svenska i språkbad än i vanlig svenskundervisning, att man får bättre

språkkunskaper i språkbud och att man kan ha nytta av språkbud i framtiden. Följande citat illustrerar elevernas svar:

- 1) Siellä oppii ruotsia paremmin kuin suomenkielisellä puolella / Där lär man sig svenska bättre än på den finskspråkiga sidan (åk7)
- 2) Koska se auttaa muiden kielten opettelussa, esim. englannin, ja koska ruotsin kielen osaaminen voi auttaa myöhemmin töiden saannissa. / Eftersom det hjälper när man lär sig andra språk, t.ex. engelska, och eftersom kunskaper i svenska kan senare hjälpa en att få arbete. (åk7)
- 3) Uusien kaverisuhteiden luominen esim. ruotsalaisten kanssa helppoa, pystyy matkustelemaan ruotsissa paremmin, sillä kielitaitoa löytyy. / Det är lätt att skapa nya kompisrelationer med t.ex. svenskar, man kan resa i Sverige bättre, eftersom man har språkkunskaper. (åk8)
- 4) Koska kielikylvyssä oppii hyvin ruotsia, joka on Suomen toinen virallinen kieli / Eftersom man lär sig bra svenska i språkbud, språket som är Finlands andra officiella språk. (åk9)
- 5) Ruotsin kielen oppii nopeasti ja sen oppii melkein yhtä hyväksi, kun suomen kielen. Ruotsin kielestä on apua jatko-opiskelussa ja töiden saamisessa. / Man lär sig svenska språket snabbt och man lär det nästan lika väl som finska språket. Svenska språket hjälper i fortsatta studier och i att få arbete. (åk9)

Figur 3 åskådliggör om eleverna tycker eller inte tycker om att vara i språkbud. Påståendet *Jag tycker om att vara i språkbud* fick relativt positiva svar, men inte lika positiva som påståendet *Språkbud är nyttigt* (figur 2). Detta är ett intressant resultat. Det tyder på att fast eleverna inte skulle tycka om att vara i språkbud på grund av flera möjliga orsaker (se exempel 6–8) kan de tycka att de har nytta av språkbud. I figur 3 redogörs för elevernas svar på påståendet *Jag tycker om att vara i språkbud*.

Figur 3 Jag tycker om att vara i språkbad (*Tykkään olla kielikylyssä*).

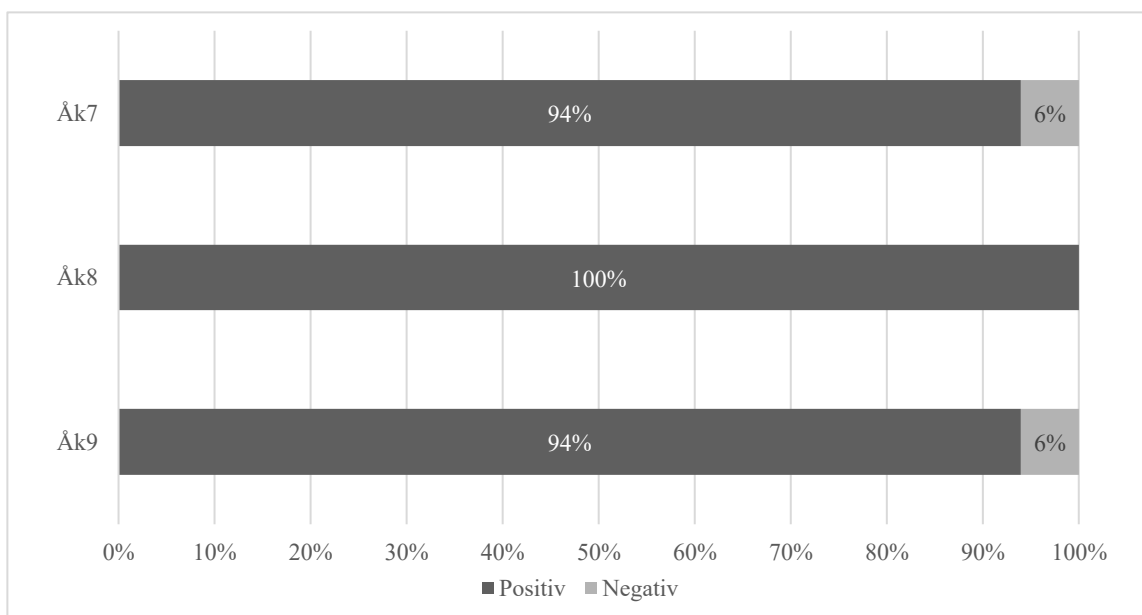
Utifrån figur 3 kan konstateras att årskurs 8 har något mera positiva attityder jämfört med de övriga årskurserna; det finns dock inga stora procentuella skillnader mellan de olika årskurserna: 78 % av eleverna i årskurs 7, 83 % i årskurs 8 och 81 % i årskurs 9 har svarat positivt, det vill säga med alternativerna *helt av samma åsikt* eller *delvis av samma åsikt*, på påståendet.

Elever nämner både positiva och negativa orsaker till varför de tycker eller inte tycker om att vara i språkbad. Sådana orsaker är bland annat att språkbad är roligt, nyttigt, svårt eller irriterande. Några nämner också till exempel betydelsen av lärare och skolkamrater samt aktiviteter utanför skolan, såsom resor.

- 6) En osaa ruotsia ja se on tylsää ja kaikki on vaikeeta / Jag kan inte svenska och det är tråkigt och allt är svårt (åk9)
- 7) En pidä, siitä koska liian moni aine on ruotsiksi joka vaikeuttaa asian oppimista / Jag tycker inte om det, eftersom för många ämnen är på svenska vilket gör inläringen svårare (åk7)

- 8) Olisin ehkä mielummin normi luokalla mutta tajuan hyötyni kielikylyvystä / Jag skulle kanske mer gärna vara i en normal klass men jag fattar att jag har nytta av språkbad (åk9)
- 9) Kielikylypy on kivaa, vaikka en pidä koulusta niin paljon. Opin puhumaan ja ymmärtämään enemmän Ruotsia, kuin kaverini tavalliselta luokalta. / Språkbad är roligt, fast jag inte tycker om skolan så mycket. Jag lär mig prata och förstå mera svenska än mina kompisar i en vanlig klass. (åk8)
- 10) Sen mukana on tullut monia hyviä reissuja, inside läppiä ja on kiva puhua koulussa kahta eri kieltä! / Med det har kommit flera bra resor, inside vitsar och det är roligt att prata två olika språk i skolan! (åk9)
- 11) Siellä ollaan niin pitkään samojen ihmisten kanssa, että oppii tuntemaan luokkalaiset todella hyvin ja heistä tulee niin läheisiä, että he tuntuvat melkein perheeltä. / Man är där så länge med samma människor, att man lär känna varandra mycket väl och man får en så när relation till dem att de känns nästan som familj. (åk9)

Figur 4 belyser elevernas vilja att utnyttja de språkkunskaper de har fått i språkbad i framtiden. Figuren visar återigen mycket positiva attityder. Bara 6 % av både eleverna i årskurs 7 och årskurs 9 har valt de mer negativa alternativen, det vill säga alternativen *delvis av annan åsikt* eller *helt av annan åsikt*.

Figur 4 Jag kommer att utnyttja min språkkunskap i framtiden (*Aion hyödyntää kielitaitoani tulevaisuudessa*).

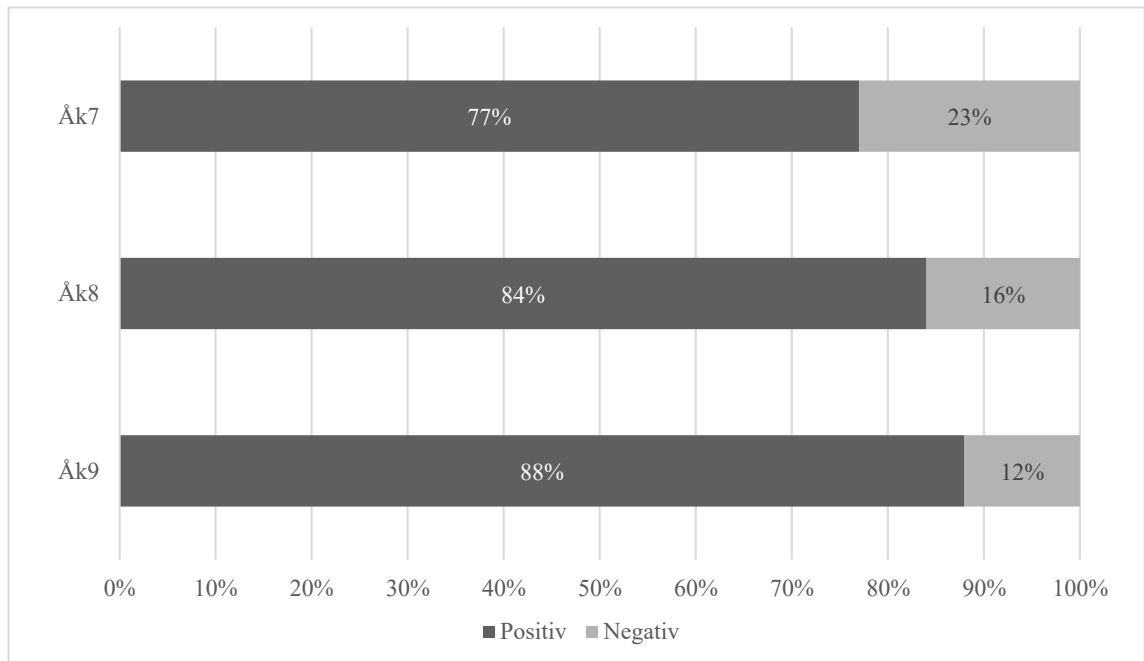
Av figur 4 framgår att eleverna i årskurs 8 har något mer positiva attityder än eleverna i årskurs 7 och 9. Det finns dock inga stora procentuella skillnader, utan andelen positiva svar är stor hos varje årskurs. Det tyder på att eleverna anser att de vill utnyttja sina språkkunskaper i framtiden.

I enkäten frågades också hurdana kunskaper elever tycker att de får i språkbadet. Det mest frekventa svaret gällde bra kunskaper i svenska språket. Andra kunskaper som nämns i elevernas svar är bland annat slagfärdighet, förmåga att samarbeta och mod att tala svenska och andra främmande språk. Frågan fick bland annat följande svar:

- 12) Opin enemmän puhumaan ja ymmärtämään Ruotsia. Saatan tarvita ruotsinkieltä tulevaisuudessa. Kielikylpy saattaa helpottaa töiden hakuja. / Jag lär mig att prata och förstå mer svenska. Jag kan behöva svenska i framtiden. Språkbud kan underlätta arbetssökandet. (åk8)
- 13) Ruotsin kielen puhuminen ja ääntäminen, Ymmärrän hyvin Ruotsia. / Att prata och uttala svenska. Jag förstår svenska väl. (åk8)
- 14) Koen olevani sanavalmis ja pidän ruotsia toisena äidinkielenä / Jag upplever mig själv som slagfärdig och jag anser att svenska är mitt andra modersmål (åk9)
- 15) Motivoituminen, ruotsinkielen taito, yhteistyö. / Motivation, kunskaper i svenska, samarbete. (åk9)
- 16) Opin tekemään paljon töitä. / Jag lär mig att arbeta mycket. (åk7)

Elevernas öppna svar (exempel 12–16) på frågan *Mitä taitoja koet saavasi kielikylvystä?* (sv. Hurdana kunskaper anser du att du får i språkbud?) gäller mest svenskkunskaper. Detta kan möjligen bero på att svenska språket har en viktig roll i språkbudsprogrammet och därigenom är svenskkunskaper de kunskaper som eleverna anser vara de mest uppenbara, betydelsefulla och nyttiga för dem själva.

Figur 5 visar att informanterna förhåller sig återigen positivt till påståendet *Jag skulle rekommendera språkbud till min kompis*, men antalet negativa svar har ökat något. Av informanterna i årskurs 7 har 77 % svarat positivt, medan de motsvarande andelarna är 84 % i årskurs 8 och 88 % i årskurs 9.

Figur 5 Jag skulle rekommendera språkbad till min kompis (*Suosittelisin kielikylpyä kaverillekin*).

Som figur 5 visar skulle eleverna i årskurs 9 således kunna rekommendera språkbad till sina kompisar mera sannolikt än till exempel eleverna i årskurs 7. Resultatet är intressant eftersom det visar att inte alla elever som själv tycker om att vara i språkbad och anser det vara nyttigt (se figur 2 och 3) skulle rekommendera det vidare. Det hade varit intressant att veta varför informanterna är av den åsikten. Vidare skulle det ha varit intressant att fråga om eleverna redan har en åsikt om de möjligen vill att deras egna barn i framtiden ska gå i en språkbadsklass.

För att ta reda på vad som påverkar elevernas attityder till språkbad ställdes följande flervalsfråga: i min inställning till språkbad påverkar (*Minun suhtautumiseen kielikylpyä kohtaan vaikuttaa*). Flera alternativ på vilka eleverna svarade på antingen positivt eller negativt gavs i samband med frågan. Alternativen, som antingen påverkar eller inte påverkar informanternas attityder, var: föräldrars och vänners åsikter, lärare, elevens betyg i svenska, saker som ska inläras är för svåra eller för lätta samt behovet av kunskaper i svenska i framtiden och när man reser (se bilaga 1). Det som märkbart mest påverkar elevernas attityder är behovet av kunskaper i svenska i framtiden. Behovet av svenska när man reser påverkar andra mest och elevens betyg i svenska påverkar tredje

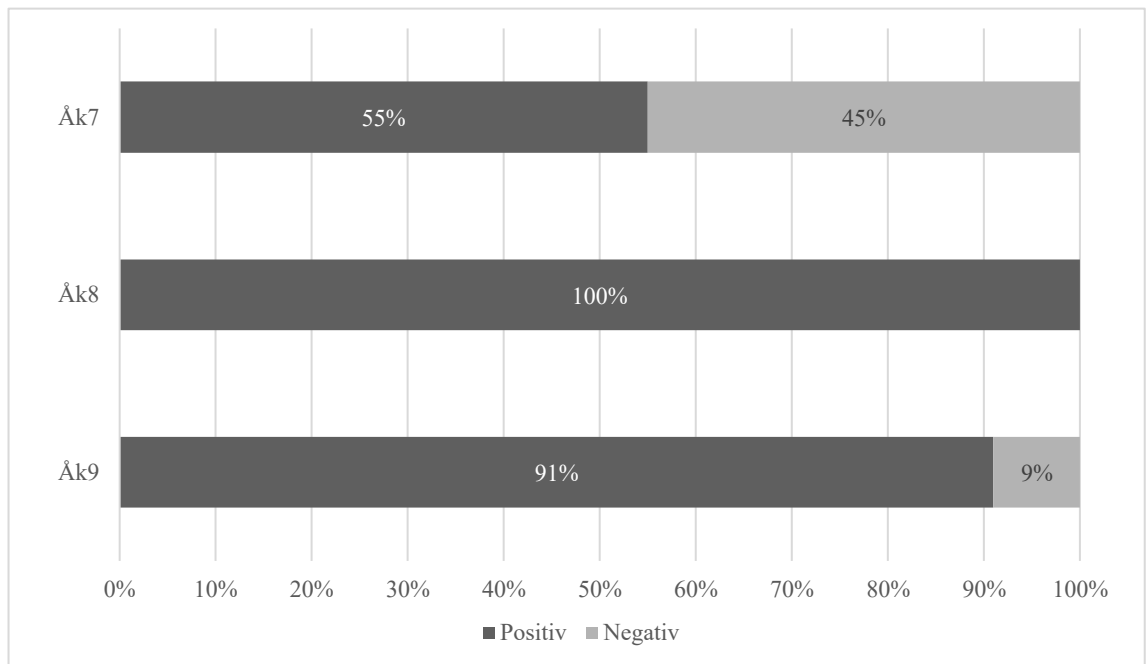
mest. Minst påverkar svårigheter i inläringen, vilket eventuellt tyder på att elever inte anser att studierna är för svåra i språkbadet. Resultatet visar vidare, när man endast betraktar de människor som har en möjlig inverkan på elevernas attityder, att elevernas föräldrar påverkar mest, sedan lärare och till sist elevernas kompisar. Detta resultat kan påverkas exempelvis av det att föräldrarna som frivilligt har valt språkbad för sina barn i genomsnitt uppmuntrar sina barn mera än sådana föräldrar som har barn i enspråkiga skolor. Vidare överförs föräldrarnas positiva attityder i allmänhet lätt till barn. Också läraren kan ofta ha ett stort inflytande på elevernas attityder. (Se avsnitt 2.2.3 och 2.3.1.) Det vore det intressant att studera möjliga orsaker närmare.

4.2 Attityder till svenska språket

På alla positiva påståenden som gällde svenska språket och ställdes i enkäten hade 84,3 % av informanterna svarat att de antingen är helt eller delvis av samma åsikt med påståendena. Detta tyder på att eleverna har mycket positiva attityder, inte bara till språkbadet utan också till svenska språket, det språket som spelar en central roll i deras skolgång. Kontrollfrågorna, som ställdes för att kontrollera resultatet, bekräftar elevernas positiva attityder, eftersom 81,2 % har svarat negativt på de negativa påståendena om svenska språket.

Svarsalternativen på de slutna frågorna som gäller svenska språket är de samma som på frågorna som gällde språkbad (se avsnitt 4.1). För att vidare studera elevernas attityder till svenska språket valde jag att presentera svaren på fem påståenden som åskådliggörs med hjälp av figurer. Jag kommer också att presentera flera exempel på elevernas öppna svar. Därtill kommer jag att hänvisa till några övriga påståenden med deras svar.

Figur 6 belyser om informanterna tycker om svenska språket. I årskurs 8 har samtliga elever (100 %) svarat positivt. Största delen (91 %) av eleverna i årskurs 9 har också svarat positivt. Däremot har bara 55 % av eleverna i årskurs 7 svarat positivt medan 45 % är av den åsikten att de inte tycker om svenska språket.

Figur 6 Jag tycker om svenska språket (*Pidän ruotsin kielestä*).

Som kan utläsas i figur 6 har eleverna i årskurs 8 de mest positiva attityderna till svenska språket. Det kan konstateras att eleverna i årskurs 8 tycker om svenska språket eftersom alla elever har svarat positivt på påståendet. Eleverna i årskurs 9 har också mycket positiva attityder och skillnaden i andelen positiva svar är inte stor mellan dessa två årskurser. Däremot är elevernas attityder i årskurs 7 minst positiva och skillnaden är märkbar. En så stor andel som nästan hälften (45 %) av svaren var negativa. Orsaker till elevernas negativa attityder kan variera mycket (se t.ex. exempel 17, 18 och 21).

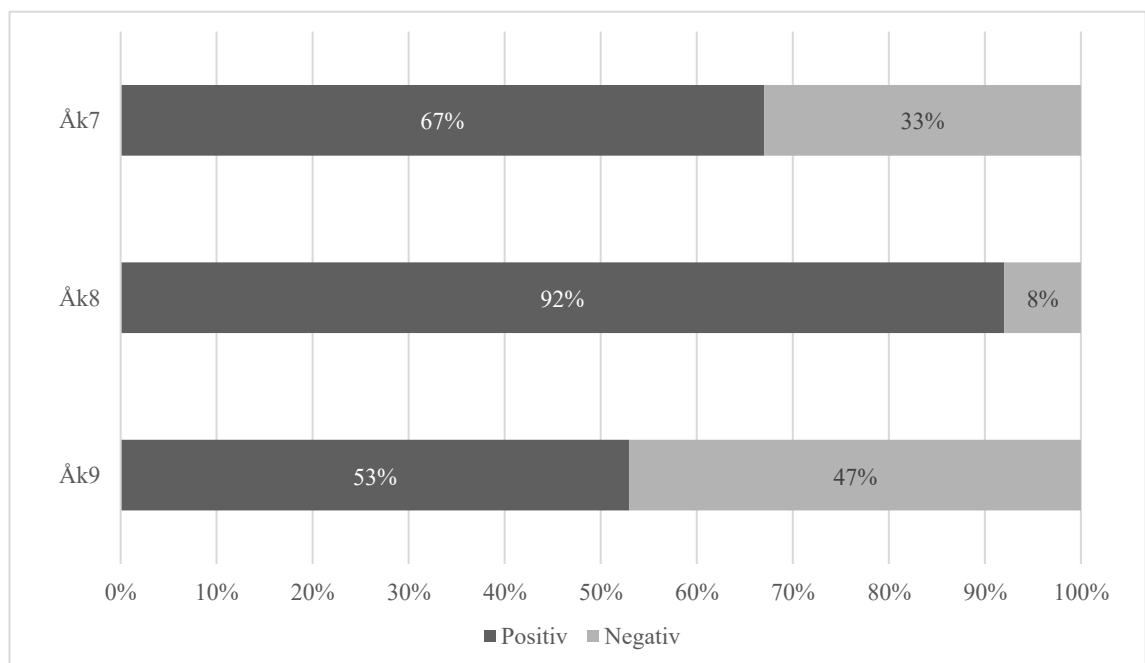
Elever har motiverat sina svar på påståendet *Jag tycker om svenska språket* bland annat med att svenska är svårt eller lätt, det låter fint eller irriterande, det är det andra officiella språket i Finland och att engelska är ett bättre språk än svenska. I det följande (exempel 17–21) återfinns några citat som illustrerar elevernas svar.

17) Se kuulostaa ärsyttävältä / Det låter irriterande (åk7)

18) Opiskelisin mielummin jotain muuta kieltä, joka kiinnostaa minua enemmän. / Jag skulle hellre studera något annat språk, som intresserar mig mera. (åk7)

- 19) On kivaa välillä opetella jotakin muuta kieltä, kuin Suomea, jota kotona puhutaan kokoajan. / Det är trevligt att ibland lära sig något annat språk än finska, som man pratar hemma hela tiden. (åk8)
- 20) Hieno hieno, ja sitä osaamalla ymmärtää myös esim norjaa ja tanskaa. / Fin fin, och med att kunna det förstår man också t.ex. norska och danska. (åk9)
- 21) Ruotsin kieltä on tuputettu kaikkialta yli yhdeksän vuotta, joten minulla on pieni viharakkaussuhde kyseiseen kieleen. / Svenska språket har trugats på över nio år, varför jag har ett litet hat-kärleksförhållande till det ifrågavarande språket. (åk9)

Av figur 7 kan man dra den slutsatsen att eleverna förhåller sig relativt positivt till studerandet av svenska. Figuren visar att 67 % av eleverna i årskurs 7, 92 % av eleverna i årskurs 8 och 53 % av eleverna i årskurs 9 har svarat positivt på påståendet *Det är roligt att studera svenska*.

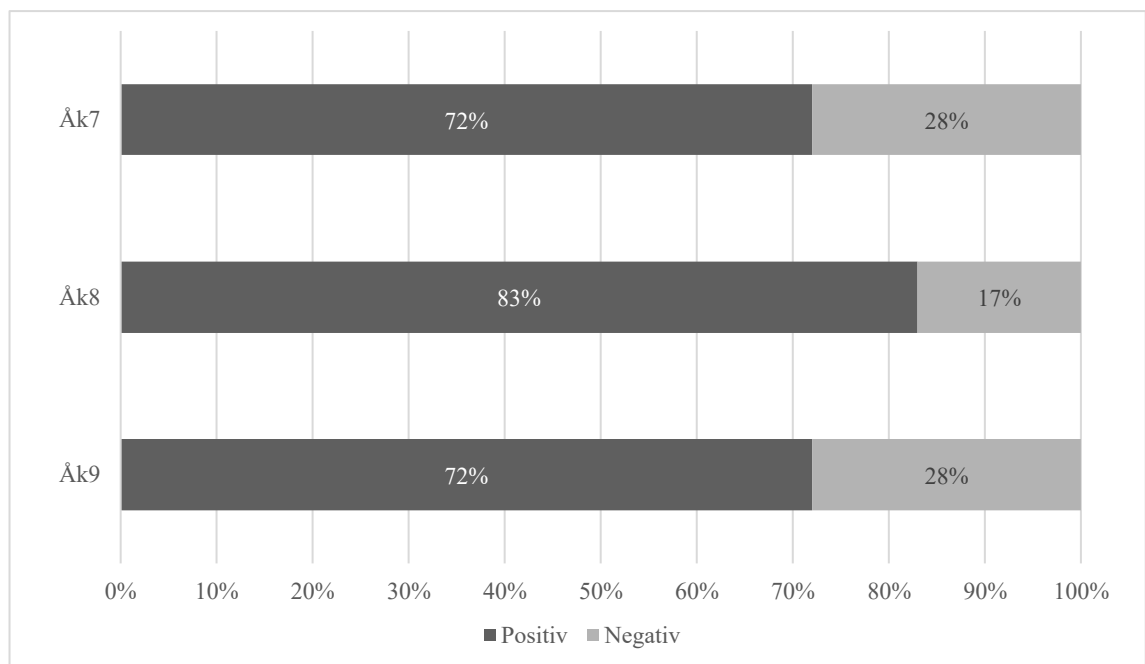

Figur 7 Det är roligt att studera svenska (*Ruotsin opiskelu on kivaa*).

Som figur 7 visar är andelen positiva svar betydligt större hos eleverna i årskurs 8, medan en så stor andel som 47 % av eleverna i årskurs 9 och 33 % av eleverna i årskurs 7 har en negativ attityd. Skillnaderna mellan årskurserna är uppenbara. Det är intressant att jämföra påståendet *Jag tycker om svenska språket* med påståendet *Det är roligt att studera svenska* (figur 6 och 7) där det finns en stor skillnad i attityderna exempelvis hos

eleverna i årskurs 9. Av eleverna i årskurs 9 är 91 % av den åsikten att de tycker om svenska språket medan bara 53 % tycker att det är roligt att studera svenska. Skillnaden mellan dessa andelar är tämligen stor.

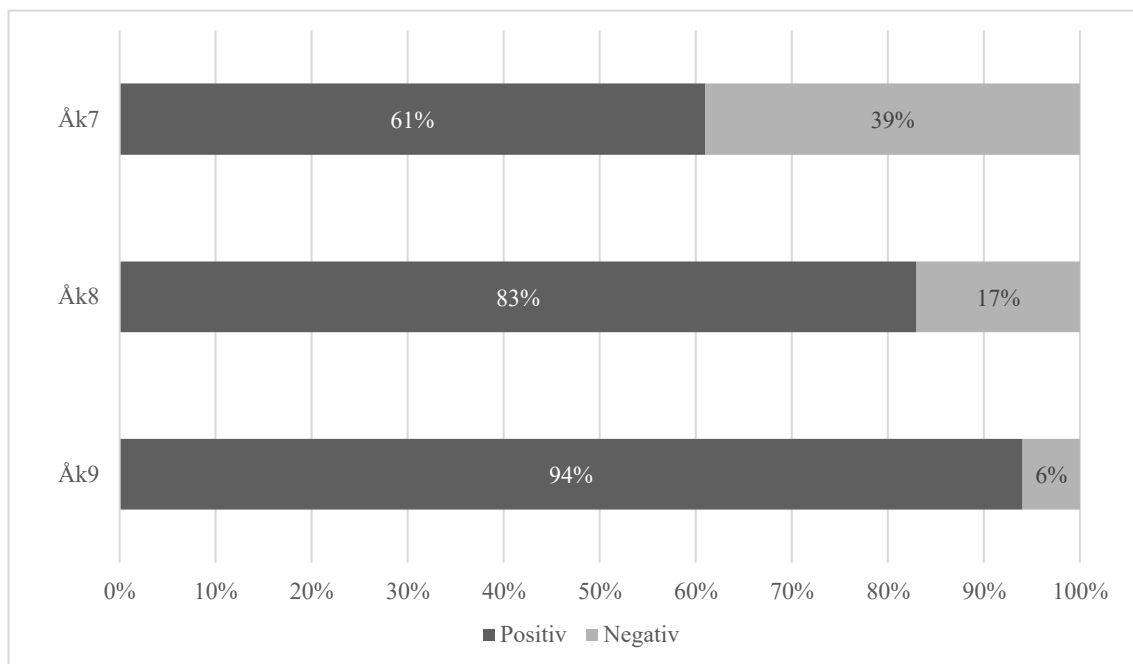
Figur 8 visar om eleverna använder svenska gärna eller mindre gärna. Åter har elever i årskurs 8 de mest positiva attityderna, medan eleverna i årskurs 7 och 9 har något mindre positiva attityder.

Figur 8 Jag använder gärna svenska (*Käytän ruotsin kieltä mielelläni*).

Av figur 8 framgår att hela 83 % av eleverna i årskurs 8 har svarat positivt på påståendet *Jag använder gärna svenska*. Av eleverna både i årskurs 7 och i årskurs 9 har 72 % svarat att de antingen är av helt samma åsikt eller delvis av samma åsikt med påståendet. Detta betyder att en dryg fjärdedel (28 %) av eleverna i årskurs 7 och 9 har svarat negativt. Attityderna till det här påståendet är således till största delen positiva.

Figur 9 belyser elevernas attityder till svenska som ett viktigt språk i Finland. Elevernas attityder är åter mycket positiva. Det uppstår dock skillnader i olika årskursers attityder.

Figur 9 Svenska är ett viktigt språk i Finland (*Ruotsi on tärkeä kieli Suomessa*).

Utifrån figur 9 kan konstateras att minst positivt förhåller sig eleverna i årskurs 7, för 61 % av dem har svarat positivt och 39 % negativt. I mitten placerar sig eleverna i årskurs 8 med 83 % positiva svar. Mest positivt till påståendet *Svenska är ett viktigt språk i Finland* förhåller sig eleverna i årskurs 9. Upp till 94 % av eleverna i årskurs 9 är av samma åsikt. Således kan det dras den slutsatsen att attityderna till detta påstående blir mera positiva när eleverna blir äldre. Detta är ett intressant resultat och det är överraskande att eleverna i årskurs 8 inte har de allra mest positiva attityderna till det här påståendet i motsats till andra påståenden (se t.ex. figur 6, 7 och 8). Skillnaderna i attityderna mellan årskurserna kan exempelvis bero på att eleverna börjar uppskatta svenska språkets ställning i Finland mera när de blir äldre. Eleverna i årskurs 7, 8 och 9 har motiverat sina svar exempelvis på följande sätt (se exempel 22–26). Med undantag av några få svar har alla motiverat sina svar med samhällliga skäl.

- 22) Ei sitä täällä tarvita / Man behöver det inte här (åk7)
- 23) Koska Suomella on yhteistä historiaa Ruotsin kanssa. / Eftersom Finland har en gemensam historia med Sverige. (åk7)
- 24) Suomessa on ruotsinkielisiä alueita / Det finns svenskspråkiga områden i Finland (åk8)

- 25) Jotkut käyttävät ja heidän kanssa on helpompi puhua ja ymmärtää kun osaa ruotsia sujuvasti. / Några använder och det är lättare att prata med dem och förstå när man kan svenska flytande. (åk9)
- 26) Suomi on virallisesti kaksikielinen maa ja ruotsilla on tärkeä asema maassamme. / Finland är officiellt ett tvåspråkigt land och svenska har en viktig ställning i vårt land. (åk9)

I enkäten frågades också om svenska är ett viktigt språk för eleven själv. Av eleverna i årskurs 7 har enbart 45 % svarat positivt på påståendet, medan 61 % av dem ändå var av den åsikten att svenskan är ett viktigt språk i Finland. Av eleverna i årskurs 8 tycker en klar majoritet, 82 %, att svenska är viktigt för dem och det framkommer nästan ingen skillnad i deras åsikter mellan dessa två påståenden. Av eleverna i årskurs 9 har 72 % svarat att svenska är viktigt för dem. Det finns en tämligen stor skillnad när man jämför detta resultat med andelen positiva svar (94 %) på det föregående påståendet. Av resultatet kan det dras den slutsatsen att eleverna tycker att svenska språket är viktigare i Finland än för dem själv. Detta är ett intressant och något överraskande resultat. Fast eleverna tycker att svenska språket är en viktig del av Finland är det kanske inte en lika viktig del av dem personligen. Det kan exempelvis bero på att eleverna associerar språket med skolan och inte med deras privatliv. Eleverna har motiverat deras svar på påståendet *Svenska är ett viktigt språk för mig* exempelvis med att lyfta fram nyttan av svenska språket i allmänhet och i framtiden, att svenska är viktigt inom familjen och släkten, den samhälleliga betydelsen och också med att andra språk är viktigare än svenska. Följande exempel illustrerar elevernas svar på varför svenska är eller inte är viktigt för dem personligen:

- 27) En käytä sitä missään muualla kuin koulussa / Jag använder det inte utanför skolan (åk7)
- 28) Opiskelen sitä mutta en kuolisi vaikka en osaisi sitä. / Jag studerar det men skulle inte dö om jag inte kunde det. (åk7)
- 29) Koska jos tarvitsen sitä tulevaisuudessa tai ulkomailla. / Eftersom om jag behöver det i framtiden eller utomlands. (åk8)
- 30) Se on sydämmessäni / Det är i mitt hjärta (åk8)

- 31) En pidä ruotsia itselleni erityisen tärkeänä, mutta se avaa oven muihin pohkoismaisiin kieliin. / Jag tycker inte att svenska är speciellt viktig för mig, men det öppnar dörren till andra nordiska språk. (åk9)
- 32) Olen puhunut ruotsia lähes koko elämäni ja saanut sitä kautta paljon uusia ystäviä / Jag har talat svenska nästan hela mitt liv och fått många nya vänner genom det (åk9)

I enkäten frågades eleverna om deras förnöjsamhet till att de kan svenska. Resultatet är tydligt, eftersom samtliga elever i varje årskurs, det vill säga 100 %, har valt det positiva alternativet på påståendet *Jag är nöjd med att jag kan svenska*. Eleverna är således nöjda med att de kan svenska. Liknande resultat fick påståendet *Jag vill uppehålla mina kunskaper i svenska också i framtiden*: 100 % av eleverna har svarat positivt. Också påståendet *Jag kommer att använda svenska i framtiden* fick mycket positiva svar: 98,4 % av alla elever var av samma åsikt. Man kan dra den slutsatsen att elever således är nöjda med att de kan svenska och vill uppehålla och använda sina kunskaper i svenska språket i framtiden.

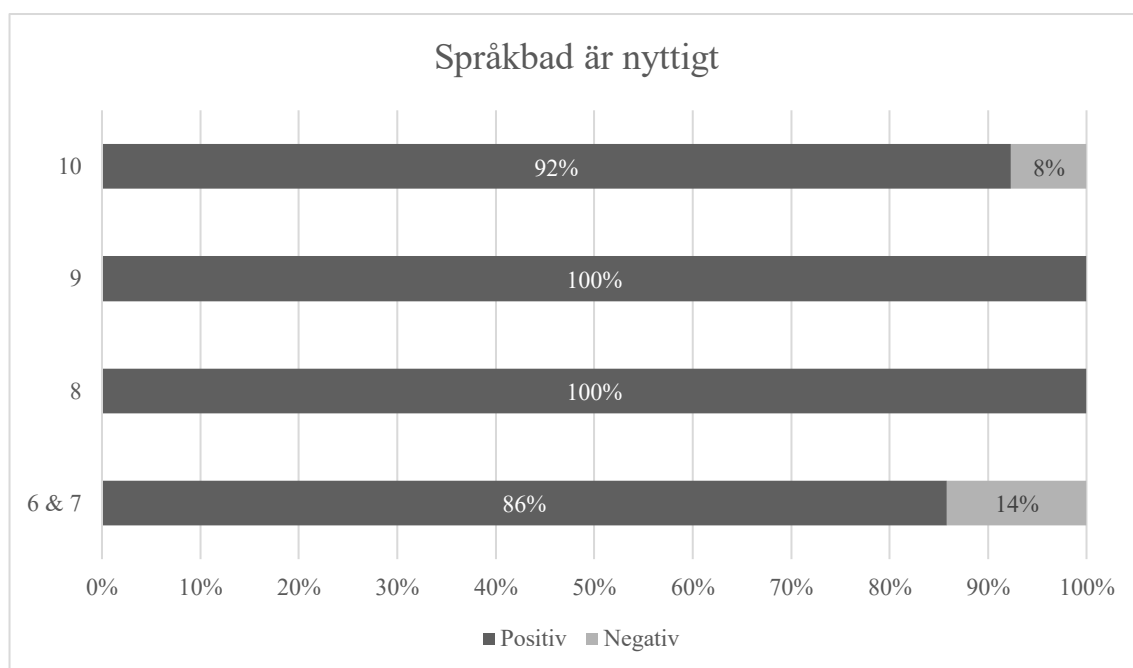
4.3 Sambandet mellan elevernas betyg och attityder

För att studera elevers attityder ytterligare, undersöker jag om det finns ett samband mellan elevernas betyg och deras attityder till språkbad och svenska språket. Därtill kommer jag att ta reda på om eleven själv tycker att hen har bra kunskaper i svenska och om hen tycker att det är viktigt att få bra betyg i svenska. Svaren på dessa påståenden kommer jag att jämföra med elevernas tidigare betyg i svenska.

Elevens tidigare betyg i svenska efterfrågades i enkäten på första sidan. Bedömningsskalan i den grundläggande utbildningen är från 4 till 10 (Opetushallinnon sanasto). Av informanterna har en elev (1,6 %) betyget 6 (försvarlig), 6 (9,8 %) elever betyget 7 (nöjaktig), 13 (21,3 %) elever betyget 8 (god), 28 (45,9 %) elever betyget 9 (berömlig) och 13 (21,3 %) elever betyget 10 (utmärkt). I analysen kommer jag att sammanslå betygen 6 och 7 som en grupp, eftersom så få informanter hör till dessa grupper. Betygen 8, 9 och 10 kommer att hållas åtskilda. En av eleverna hade svarat med betyget 3 och hans svar utesluts från analysen. På grund av detta analyseras sammanlagt 61 svar. Vid analysen kommer också två svarsalternativ att slås samman varför det sedan

bildas två grupper. Alternativen *helt av samma åsikt* och *delvis av samma åsikt* bildar en grupp, som återspeglar positiva attityder och svaren *delvis av annan åsikt* och *helt av annan åsikt* bildar en grupp, som däremot återspeglar elevernas negativa attityder.

Resultatet visar att det inte finns ett direkt och entydigt samband mellan attityder till språkbud och elevernas betyg i läroämnet svenska. Det framkommer dock att eleverna med lägre betyg, det vill säga betygen 6 och 7, har något mer negativa attityder till språkbud än andra elever med högre betyg. Detta framgår av figur 10. Jag har valt att presentera svaren på påståendet *Språkbud är nyttigt* för att illustrera sambandet mellan elevernas betyg och attityder till språkbud.

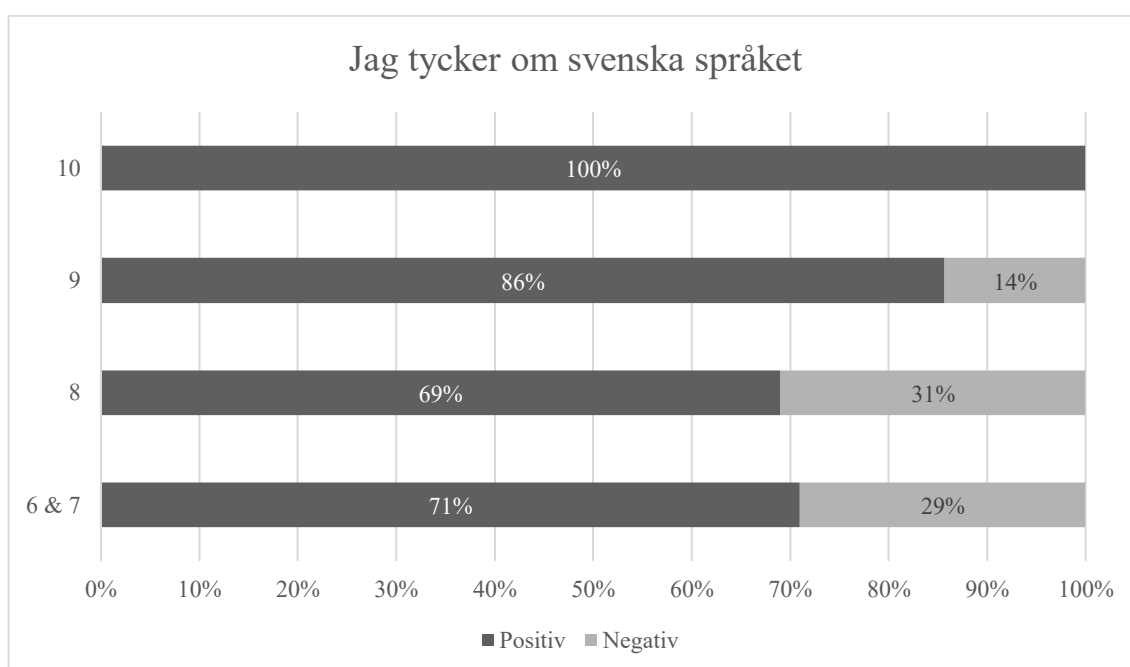
Figur 10 Betyg och attityder till språkbud.

På påståendet *Språkbud är nyttigt* har 14 % av de elever som har betygen 6 eller 7 svarat negativt, det vill säga att de inte tycker att språkbud är nyttigt. Av eleverna med betygen 8 eller 9 har alla svarat positivt. Eleverna med betyget 10 är emellertid inte lika eniga, eftersom 8 % av dem har svarat negativt på frågan. Andelen elever som har svarat negativt är dock så liten och obetydlig i det här fallet att man kan konstatera att det inte finns ett betydande samband mellan elevernas betyg och deras attityder till språkbud. Bara en av eleverna som hade svarat negativt motiverade sitt svar:

33) Koska ruotsin kieli / Eftersom svenska språket (elev med betyg 7)

Elevens svar (exempel 33) kan tolkas ha ett negativt budskap. Svaret är inte enkelt att tolka och det kan ha flera olika slags betydelser. Eftersom eleven har svarat negativt på påståendet *Språkbud är nyttigt* och sedan motiverat sitt svar med detta konstaterande, kan man dra den slutsatsen att eleven inte tycker att språkbud är nyttigt på grund av att svenska språket är en del av det. Eleven kanske upplever att svenska är otrevligt eller besvärligt och eventuellt tycker att hen skulle ha mer nytta av vanlig skolundervisning än av språkbud.

Det finns en något tydligare relation mellan elevernas betyg i svenska och deras attityder till svenska språket än vad det finns mellan betygen och attityderna till språkbud. Elevernas attityder till svenska språket och betyg visar sig ha någon slags korrelation: ju högre betyg eleven har desto mera positivt förhåller eleven sig till språket. Fast det finns en tydlig relation är det inte helt entydigt och kan variera mellan olika påståenden. Svaren på påståendet *Jag tycker om svenska språket* (figur 11) kan exemplifiera sambandet.

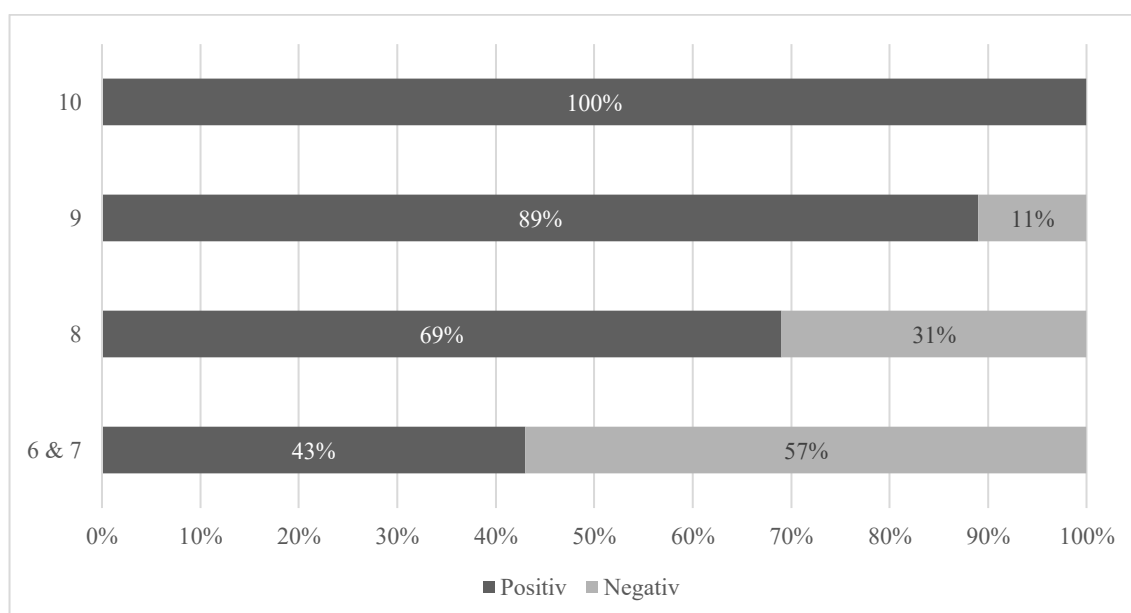

Figur 11 Betyg och attityder till svenska språket.

Figur 11 visar att eleverna med betygen 9 och 10 har betydligt mycket mer positiva åsikter om svenska språket. Eleverna med betygen 6, 7 och 8 har något mindre positiva attityder,

men i det här fallet har eleverna med betyget 8 något mindre positiva attityder än eleverna med betygen 6 och 7. Skillnaden mellan dessa två grupper är emellertid inte stor. Figuren illustrerar dock bra hur elevernas attityder är mera positiva när betygen är högre.

Intressant är också att ta reda på hurdana elevernas egna åsikter är om deras kunskaper i svenska och hur bra de själva tycker att de är på svenska. När man jämför svaren av eleverna med olika betyg kommer det fram att eleverna med lägre betyg tycker att de är sämre på svenska än eleverna med högre betyg, som anser sig vara mycket bra på svenska. Figur 12 illustrerar detta.

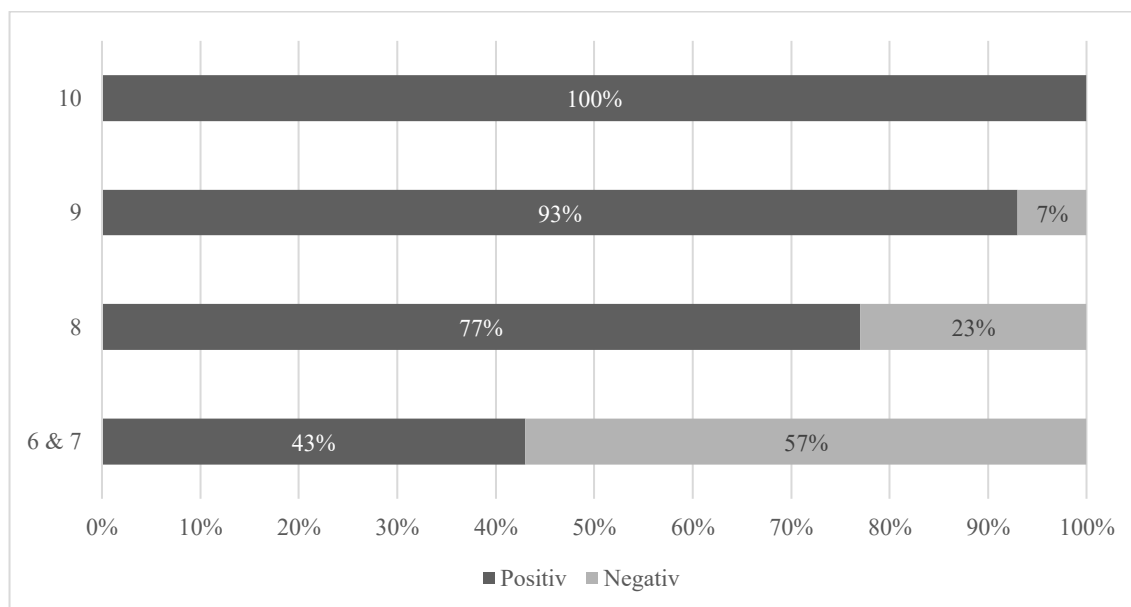

Figur 12 Jag är bra på svenska (*Olen taitava ruotsissa*).

Av figur 12 framgår att under hälften (42,9 %) av eleverna med betygen 6 eller 7 svarade att de är av samma åsikt som påståendet, det vill säga att de själva tycker att de har bra svenskkunskaper. Av eleverna med betyget 8 svarade 69,2 % positivt medan andelen elever som hade betyget 9 svarade 89,3 % positivt. Alla elever med betyget 10 var av samma åsikt och ansåg sig ha bra svenskkunskaper. Således anser sig de elever som har bättre betyg också vara bättre i svenska, det vill säga de litar på att skolbetyget ger en rättvis bild av deras språkkunskaper.

Figur 13 visar svaren på påståendet *Det är viktigt för mig att få bra betyg i svenska* och resultaten är liknande som i figur 12. Ju högre elevens betyg är desto mera är eleven av

den åsikten att det är viktigt för eleven själv att få bra betyg i svenska. Av eleverna med betyget 10 har 100 % svarat positivt medan bara 42,9 % av eleverna med betyget 6 eller 7 har svarat positivt.

Figur 13 Det är viktigt för mig att få bra betyg i svenska (*Minulle on tärkeää saada ruotsista hyvä arvosana*).

Utifrån figur 13 kan således konstateras att elever med lägre betyg sätter mindre värde på sina betyg och elever med högre betyg anser det viktigare att få ett bra betyg i svenska. Detta resultat var förhållandevis förväntat. Att eleven anser det viktigt att få bra betyg påverkar hans motivation och attityder, vilka sedan inverkar vidare på hans betyg.

Elevernas svar på påståendet *Jag vill förbättra mina kunskaper i svenska* visar om elever vill förbättra sina kunskaper i svenska, fast de i genomsnitt har mycket bra betyg i svenska. Största delen av alla elever med olika betyg svarade positivt. Bara en elev, 7,1 %, med betyget 6 eller 7 och två elever, 14,3 %, med betyget 9 var av annan åsikt. Alla elever (100 %) med betygen 8 eller 10 svarade positivt. Detta tyder på att elever vill förbättra sina kunskaper i svenska oavsett betyget.

5 Sammanfattande diskussion

I detta kapitel sammanfattas och diskuteras studien och dess resultat i förhållande till studiens syfte. Studien innefattade fyra forskningsfrågor. Syftet var att ta reda på hurdana attityder elever i årskurserna 7, 8 och 9 i tidigt fullständigt språkbad har till svenskt språkbad och svenska språket. Vidare undersöktes om det finns skillnader i elevernas attityder mellan olika årskurser. Därtill kartlades om det finns något samband mellan elevernas attityder och deras betyg i läroämnet svenska.

Med den första forskningsfrågan ville jag kartlägga hurdana attityder eleverna har till språkbad. Det framgår av undersökningsresultaten att språkbadselever i regel har mycket positiva attityder till språkbad. Resultatet är tämligen uppenbart och knappast överraskande. Det är snarare enligt förväntningen att eleverna har positiva attityder till språkbad, eftersom språkbad är ett speciellt undervisningsprogram och bland annat elevernas föräldrar är aktiva och intresserade av sina barns skolgång (se avsnitt 2.2). När man betraktar alla positiva påståenden i enkäten, har största delen (89,5 %) av alla informanter i årskurserna 7, 8 och 9 en positiv attityd till språkbadet. Eleverna anser att språkbad är nyttigt och trevligt och att de även skulle rekommendera språkbad till sina kompisar. Till elevernas attityder påverkar mest det faktum att de tyckte att språkbad och de kunskaper i svenska som språkbad erbjuder kommer att vara nyttiga i framtiden. Dessutom är nytan av svenska när man reser en viktig faktor som påverkar deras attityder.

Den andra forskningsfrågan syftade till att undersöka elevernas attityder till svenska språket. Resultatet visade att elevernas attityder till svenskan också till största delen (84,3 %) är mycket positiva. Detta resultat var inte heller någon överraskning, eftersom svenska språket har en viktig roll i elevernas skolgång redan ända från förskolan. Eleverna ansåg att svenska är ett viktigt språk i Finland och fast de hade något varierande attityder till studerandet av svenska och dess behaglighet, var alla elever nöjda över att de kan svenska. Den mest allmänna orsaken till elevernas positiva attityder verkar vara svenskans nytta i framtiden. Eleverna nämnde bland annat dess nyttighet i framtida studier och arbete, vilket motiverades mest med Finlands tvåspråkighet. Det finns en liten skillnad (5,2 %) mellan elevernas attityder till språkbad och attityder till svenska språket.

Attityderna är något mera positiva till språkbadet än till svenskan. Skillnaden är emellertid inte anmärkningsvärd.

Syftet med den tredje forskningsfrågan var att ta reda på om det finns några skillnader i attityderna mellan olika årskurser. Resultatet pekar på att det finns några skillnader i attityderna. Resultatet varierade mellan olika påståenden, men några tendenser och slutsatser kan dras från resultatet. Enligt resultatet förhåller sig eleverna i årskurs 7 till både språkbad och svenska språket minst positivt. Av eleverna i årskurs 7 har 88,0 % positiva attityder till språkbad, medan andelen positiva svar är mindre (77,8 %) när det gäller attityder till svenska språket. I årskurs 8 är de motsvarande siffrorna högre: attityder till språkbad är mycket positiva (89,6 %) och likaså till svenska språket (89,7 %). Också eleverna i årskurs 9 förhåller sig mycket positivt såväl till språkbad (89,4 %) som till svenska språket (83,8 %). Sammanfattningsvis kan det konstateras att några större skillnader i attityderna till språkbad inte framkom, medan det emellertid finns några skillnader i attityderna till svenska språket. Minst positiva attityder hade eleverna i årskurs 7, i synnerhet när det gäller attityder till svenskan. Däremot hade eleverna i årskurs 8 de mest positiva attityderna av alla de tre årskurserna. Fast det finns några skillnader i attityderna mellan olika årskurser är sambandet inte självklart och det kan inte fastställas att det är åldrarna som påverkar elevernas attityder. Det kan dock finnas flera orsaker till varför eleverna i olika årskurser uppvisar varierande attityder. Exempelvis kan det faktum att eleverna i årskurs 7 har de minst positiva attityderna till svenska språket bero på att de nyss har börjat studera i högstadiet och bland annat omgivningen och lärarna är nya. Det är dock inte enkelt att förklara varför dessa skillnader uppstår mellan de olika årskurserna.

Till sist, som den fjärde forskningsfrågan, studerades relationen mellan elevernas betyg och deras attityder till språkbad och svenska språket. Av resultatet kan det konstateras att det inte finns något direkt och entydigt samband mellan betygen och attityderna. Det framgår dock att elever med lägre betyg har något sämre attityder till svenska språket än elever med högre betyg. Elevernas attityder till språkbad och deras betyg uppvisade däremot inte ett liknande samband. Resultatet var förväntat, men det är intressant att det finns skillnader i sambandet mellan elevernas betyg och attityder när det gäller svenska språket och när det gäller språkbadet. Detta kan tyda på att elevernas betyg inverkar direkt

på deras attityder till svenskan eller tvärtom, att elevernas attityder påverkar deras motivation och därmed också deras betyg. Därtill tyder detta möjligen på att språkbud också är mycket annat än bara språkbudsspråket (svenska). Det vill säga att eleverna kan, fast de har mindre positiva attityder till svenska språket, ha mycket positiva attityder till språkbud och allt annat som språkbud innehåller. Eleverna med lägre betyg tyckte också själva att de är sämre i svenska och satte mindre värde på sina betyg än eleverna med högre betyg, som ansåg sig vara mycket bra på svenska och tyckte att det är viktigt att få bra betyg i svenska. Detta resultat var förväntat och självklart. Oavsett elevernas betyg ville alla elever förbättra sina kunskaper i svenska, vilket var ett mycket positivt och intressant resultat.

Resultaten i min undersökning stämmer väl överens med tidigare forskning om språkbudselevens attityder (se t.ex. Suna 2001, Antola 2004, Koskinen 2013). Svagheten med den här undersökningen är det relativt ringa antalet informanter. Av den anledningen är undersökningsresultatet vägledande, men kan inte generaliseras. I enkäten ställdes det några frågor som inte till slut var relevanta inom ramen för denna studie. Några ytterligare frågor, speciellt öppna frågor, kunde kanske ha varit nödvändiga. Jag anser dock att undersökningen mäter det som jag har velat mäta och jag har mätt det på ett tillförlitligt sätt. Svar på enkäten som har använts som material i denna undersökning har varit representativa i att mäta elevernas attityder. Det är i detta sammanhang dock inte möjligt att utesluta vilken roll till exempel situationen då eleverna svarade på enkäten och elevernas just då rådande mentala tillstånd, såsom trötthet under svarandet, har spelat i svaren och eventuellt påverkat resultatet.

6 Avslutning

I föreliggande avhandling studerades hurdana attityder språkbads elever i årskurserna 7, 8 och 9 har till svenskt språkbad och svenska språket. För materialinsamling användes en elektronisk enkät med 46 påståenden med svarsalternativ och öppna frågor. I studien användes både ett kvalitativt och ett kvantitativt angreppssätt. Svaren på påståendena analyserades kvantitativt och svaren på de öppna frågorna analyserades kvalitativt. Informanter som deltog i studien var sammanlagt 62 på alla tre årskurser.

Resultatet tyder på att eleverna till största delen har mycket positiva attityder både till språkbad och till svenska språket. Man kan också dra den slutsatsen att eleverna i årskurs 7 hade minst positiva attityder till svenskan medan eleverna i årskurs 8 hade de mest positiva attityderna. Skillnaderna i olika årskursers attityder till språkbad var emellertid inte påfallande. Det kom därtill fram att det finns ett samband mellan elevernas betyg i läroämnet svenska och i deras attityder till svenska språket. Elever med högre betyg verkar ha något mera positiva attityder än elever med lägre betyg. Resultaten stämmer i stort sett överens med hypotesen som uppställdes i avsnitt 1.1.

Resultatet pekar på att elever i tidigt fullständigt svenskt språkbad till största delen har positiva attityder till svenska språket. Det är viktigt att undersöka temat eftersom svenska språkets ställning i det finska skolsystemet är ett omdiskuterat ämne och det finns ett motstånd mot att lära sig svenska bland den finskspråkiga majoriteten (Rossi m.fl. 2017: 19). Den obligatoriska språkundervisningen i svenska kallas ibland tvångssvenska, vilket bevisar hur viktigt det är att sträva efter bättre och mer positiva attityder till svenska språket.

Enligt resultaten av min studie och även av tidigare undersökningar (se avsnitt 2.3.2) är språkbads elevers attityder positiva också till själva språkbadet. De positiva attityderna kan bland annat bero på det speciella undervisningsprogrammet, elevernas familjebakgrunder och även elevernas andra erfarenheter. Det är tämligen svårt att säga vad som inverkar på elevernas attityder och därigenom undersökningsresultatet, men det är sannolikt att flera olika faktorer lär påverka elevernas attityder samtidigt. Man kan

dock härigenom dra slutsatsen att språkbadsprogrammet i det här fallet har lyckats med att frambringa positiva attityder till språkbadet och språkbadspråket. I teoridelen av denna avhandling redogör jag bland annat för språkbad som undervisningsprogram (se avsnitt 2.2) och attityder till språkinlärning och språkbad (se avsnitt 2.3).

Denna undersökning ger information om att det är möjligt att frambringa positiva attityder hos elever med hjälp av skolundervisning, till exempel i form av språkbad. Inom ramen för denna avhandling har det varit möjligt att studera endast ett begränsat antal informanter. I framtiden vore det nyttigt att studera detta tema med ett större antal elever. Det vore intressant att veta hur resultatet skulle bli om flera språkbadsskolor i Finland deltog i studien och till exempel jämföra elevers attityder i olika kommuner. Det skulle även vara intressant att fördjupa studiet på individnivån och exempelvis med hjälp av intervjuer ta reda på individuella orsaker till positiva och negativa attityder och utreda vilka de faktorer är som har en inverkan på attityderna.

Litteratur

- Abrahamsson, Niclas, 2009: *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Alanen, Riikka, 2011: Kysely tutkijan työkaluna. I: Kalaja, Paula, Alanen, Riikka & Dufva, Hannele (red.), *Kieltä tutkimassa : tutkielman laatijan opas*. Finn lectura. 146–161.
- Antola, Helena, 2004: *"Kivaa ja hyödyllistä, mutta jo se riittää" – Yläasteen kielikylpyoppilaiden kokemuksia ruotsinkielisestä kielikylpyopetuksesta Helsingissä*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Baron, Robert A. & Byrne, Donn, 1987: *Social psychology : understanding human interaction*. Boston, Mass. : Allyn & Bacon 1987.
- Bergroth, Mari, 2007: *Kielikylpyperheet valokeilassa : Taustat ja odotukset*. Vasa: Vasa universitet.
- Bergroth, Mari, 2015: *Kotimaisten kielten kielikylpy*. Vasa: Vasa universitet.
- Björklund, Siv & Mård-Miettinen, Karita, 2011: Kielikylpylasten ja -nuorten monikielinen toimijuus. I: Mäntylä, Niina, *Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina*. Vasa: Vasa universitet. 154–168.
- Björklund, Siv, Pakarinen, Sanna & Mård-Miettinen, Karita, 2015: Är jag flerspråkig? Språkbadslevers uppfattningar om sin flerspråkighet. I: Kalliokoski, Jyrki, Mård-Miettinen, Karita & Nikula, Tarja, *Kieli koulutuksen resurssina: vieraalla ja toisella kielellä oppimisen ja opetuksen näkökulmia*. AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia, (8). 153–167.
- Dörnyei, Zoltán, 2009: *The psychology of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Einarsson, Jan, 2009: *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Gardner, Robert C., 1985: *Social psychology and second language learning: the role of attitudes and motivation*. London: Arnold.
- Genesee, Fred, 1987: *Learning through two languages : studies of immersion and bilingual education*. Cambridge, Mass.: Newbury house.
- GLGU 2014 = *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Utbildningsstyrelsen.
https://www.oph.fi/download/166434_grunderna_for_laroplanen_verkkojulkaisu.pdf (Hämtad: 28.11.2018)
- Hammarberg, Björn, 2014: Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger, *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. 27–84.
- Hyltenstam, Kenneth, 2013: *Svenska som andraspråk : i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Järvinen, Heini-Marja, 2014: Kielen opettamisen menetelmiä. I: Pietilä, Päivi & Lintunen, Pekka, *Kuinka kieltä opitaan*. Gaudeamus. 89–113.
- Kangasvieri, Teija, Miettinen, Elisa, Palviainen, Hannele, Saarinen, Taina & Ala-Vähälä, Timo, 2012: *Selvitys kotimaisten kielten kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen tilanteesta Suomessa: kuntatason tarkastelu*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Karvonen, Juhani, 1967: *The structure, arousal and change of the attitudes of teacher education students*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.

- Koskinen, Liisa, 2013: *Attityder till svenska språket hos språkbads elever och elever i den traditionella språkundervisningen i Borgå*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Krashen, Stephen D., 1983: *The natural approach : language acquisition in the classroom*. Oxford: Pergamon press.
- Lambert, William & Lambert, Wallace, 1971: *Sosiaalipsykologia*. Jyväskylä: Gummerus.
- Laurén, Christer, 1999: *Språkbud: forskning och praktik*. Vasa: Vasa universitet.
- Norrby, Catrin & Håkansson, Gisela, 2007: *Språkinläring och språkanvändning : svenska som andraspråk i och utanför Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Opetushallinnon sanasto*. Utbildningsstyrelsen.
http://www03.oph.fi/sanasto/r_paaluokka3.asp (Hämtad: 30.1.2019)
- Pietilä, Päivi, 2014: Yksilölliset erot kielenoppimisessa. I: Pietilä, Päivi & Lintunen, Pekka, *Kuinka kieltä opitaan*. Gaudeamus. 45–67.
- Rossi, Paula, Ainoa, Anne, Eloranta, Olli, Grandell, Marita, Lindberg, Minna, Pasanen, Jonna, Sihvonen, Arto, Hakola, Outi & Pirinen, Tuula, 2017: *Kuka opettaa ruotsia? Ruotsin kielen opettamiseen kelpoisuuden tuottavien koulutusten arviointi*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 14:2017.
- Sjöberg, Sannina, Mård-Miettinen, Karita, Peltoniemi, Annika & Skinnari, Kristiina, 2018: *Kielikylypy Suomen kunnissa – Selvitys kotimaisten kielten kielikylylyn tilanteesta varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
- Sjöberg, Sannina & West, Mia, 2017: *”Kielikylypy on osa minua” : tidigare språkbads elever om sina språk*. Vasa: Vasa universitet.
- Suna, Päivi, 2001: *Kielikylypyoppilaiden ja heidän vanhempiensa asenteet kielikylypyä kohtaan*. Åbo: Åbo universitet.
- Tornberg, Ulrika, 2009: *Språkdiradaktik*. Polen: Gleerups.

Bilagor

Bilaga 1. Enkät

Moi!

Olen Dora ja olen tuleva ruotsin opettaja. Teen Turun yliopistolla lopputyötäni, johon tarvitsen ajatuksiasi ja mielipiteitäsi kielikylvystä ja ruotsin kielestä. Käsittelen vastauksesi täysin luottamuksellisesti ja nimettömästi, niin voit vastata tähän kyselyyn täysin rehellisesti. Opettajasi ei näe vastauksiasi.

Taustatietojen jälkeen tässä lomakkeessa esitetään väitteitä, joihin vastaat valitsemalla itsellesi sopivimman vaihtoehdon. Muutamien väitteiden jälkeen seuraa myös avoin kysymys, vastaathan myös niihin. Oikeita ja väriä vastauksia ei ole.

Mielipiteesi ovat minulle tärkeitä!

1. Luokka-aste

- 7.
- 8.
- 9.

2. Sukupuoli

- tyttö
- poika
- muu

3. Edellinen ruotsin arvosana:

Ympyröi vaihtoehto, joka kuvaa mielipidettäsi parhaiten.

Vastausvaihtoehdot ovat:

täysin samaa mieltä - jokseenkin samaa mieltä - jokseenkin eri mieltä - täysin eri mieltä

4. Kielikylpy on hyödyllistä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

5. Miksi?

6. Tykkään olla kielikylvyssä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

7. Miksi?

8. Olen ylpeä siitä, että olen kielikylvyssä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

9. Haluaisin vaihtaa kielikylvystä pois.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

10. Suosittelisin kielikylpyä kavereillekin.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

11. Kielikylvystä ei ole minulle hyötyä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

12. Miksi?

13. Aion hyödyntää kielitaitoani tulevaisuudessa.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

14. En tykkää kielikylvystä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

15. Miksi?

16. En halua ihmisten tietävän, että olen kielikylvyssä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

17. Saan arvokkaita taitoja kielikylvystä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

Minun suhtautumiseen kielikylpyä kohtaan vaikuttaa:

18. Vanhempien mielipiteet

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

19. Ystävien mielipiteet

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

20. Opettajat

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

21. Omat arvosanani ruotsissa

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

22. Opiskeltavat asiat ovat liian vaikeita

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

23. Ruotsin kielen taidon tarve tulevaisuudessa

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

24. Ruotsin kielen taidon tarve matkustaessa

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

25. Opiskeltavat asiat ovat liian helppoja

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

26. Mitä taitoja koet saavasi kielikylvystä?

27. Pidän ruotsin kielestä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

28. Miksi?

29. Ruotsin opiskelu on kivaa.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

30. Ruotsin opiskelu on helppoa.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

31. Käytän ruotsin kieltä mielelläni.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

32. En tykkää ruotsista oppiaineena.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

33. Tykkään opiskelusta ylipäätään.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

34. Olen taitava ruotsissa.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

35. En tykkää ruotsista kielenä.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

36. Ruotsin opiskelu on turhaa.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

37. Miksi?

38. Käytän ruotsia koulun ulkopuolella.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

39. Minulle on tärkeää saada ruotsista hyvä arvosana.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

40. Ruotsi on minulle tärkeä kieli.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

41. Miksi?

42. Ruotsi on tärkeä kieli Suomessa.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

43. Miksi?

44. En halua käyttää ruotsia vapaaehtoisesti.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

45. Haluan ylläpitää ruotsin taitoani jatkossakin.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

46. Haluan kehittää ruotsin taitoani.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

47. En opiskelisi ruotsia, jos se olisi vapaaehtoista.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

48. Olen tyytyväinen, että osaan ruotsia.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

49. Aion käyttää ruotsia tulevaisuudessa.

täysin samaa mieltä 1 2 3 4 täysin eri mieltä

Bilaga 2. Föräldrars blankett om forskningstillstånd

Hei!

Opiskelen Turun yliopistossa ruotsin kielen opettajaksi ja teen pro gradu -tutkielmaani. Tutkielmani tavoite on selvittää, millaisia asenteita oppilailla on kielikylpyä ja ruotsin kieltä kohtaan. Toivon, että lapsenne saa osallistua tutkimukseeni vastaamalla lyhyeen kyselylomakkeeseen. Jokaisen oppilaan vastaukset ovat tärkeitä ja arvokkaita tutkimuksen kannalta.

Kerään vastaukset sähköisellä kyselylomakkeella koulussa oppitunnin aikana. Lomakkeessa ei kysytä oppilaan nimeä ja vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti. Käytän saamiani tietoja ainoastaan omiin tutkimustarkoituksiini, eikä esimerkiksi opettaja näe oppilaiden vastauksia. Tutkimusraportissani en mainitse myöskään koulun nimeä. Jos teitä mietityttää jokin tutkimustani koskien, vastaan mielelläni kysymyksiinne!

Palautattehan tämän lupalapun alaosan allekirjoitettuna lapsenne mukana luokanohjaajalle mahdollisimman pian. Kiitos yhteistyöstänne!

Ystävällisin terveisin,

Dora Lehtinen

xxx@utu.fi

040 7xxxxxx

Lapseni saa osallistua tutkimukseen.

Lapseni ei saa osallistua tutkimukseen.

Lapsen nimi: _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Lyhennelmä: ”Se on sydämmessäni” – Yläkoulun oppilaiden asenteet ruotsin kielikylpyä ja ruotsin kieltä kohtaan

1 Johdanto

Ruotsin kielen asema suomalaisessa koulussa on aihe, joka herättää paljon keskustelua. Se, pitäisikö ruotsin kielen opiskelu säilyä pakollisena, jakaa mielipiteitä ja asenteita. Kielikylvyn on todettu vaikuttavan oppilaiden asenteisiin kieliä kohtaan, ja aiemmat tutkimukset osoittavatkin, että ruotsin kielen kielikylpyoppilaiden asenteet ovat yleisesti positiivisia ruotsin kieltä kohtaan (ks. esim. Suna 2001). Kielikylpyä pidetään maailman tutkituimpana koulutusohjelmana, mutta Suomessa tutkimus on keskittynyt pääasiassa oppimistuloksiin, -prosesseihin ja opetusmenetelmiin (Björklund & Mård-Miettinen 2011: 155). Tutkimukset kielikylpyoppilaiden asenteista ovat kuitenkin vähäisiä. Asenteilla voi olla suuri vaikutus kielenoppimiseen, ja siksi tätä aihetta on tärkeää tutkia.

1.1 Tutkimuksen tavoite

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia asenteita 7.-, 8.- ja 9.-luokkalaisilla kielikylpyoppilailla on ruotsin kielikylpyä ja ruotsin kieltä kohtaan. Tutkimuksessa tähtään saamaan vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millaisia asenteita oppilailla on kielikylpyä kohtaan?
- Millaisia asenteita oppilailla on ruotsin kieltä kohtaan?
- Onko asenteissa eroja eri luokkien välillä?
- Onko oppilaiden asenteiden ja heidän ruotsin arvosanojen välillä jokin yhteys?

Tutkimuksen tarkoituksena on siis selvittää, millaisia asenteita oppilailla on sekä kielikylpyä että ruotsin kieltä kohtaan. Sen lisäksi tarkastelen, onko asenteissa eroja eri luokkien välillä. Lopuksi tutkin myös mahdollisia yhteyksiä oppilaiden asenteiden ja heidän saamansa ruotsin arvosanan välillä.

Tutkimuksen hypoteesi on, että oppilaiden asenteet ovat suurimmaksi osaksi positiivisia sekä kielikylpyä että ruotsin kieltä kohtaan. Oletan myös, että asenteissa ei ole suuria eroja 7.-, 8.- ja 9.-luokkalaisten välillä. Lisäksi oletan, että korkeamman arvosanan saaneilla oppilailla on jonkin verran positiivisempia asenteita kuin oppilailla, joilla on matalampi arvosana. Oletukset perustuvat aiempiin tutkimuksiin tästä aiheesta (ks. esim. Antola 2004).

1.2 Aineisto ja menetelmä

Tässä tutkimuksessa käytin sähköistä Webropol-kyselyä aineistonkeruumenetelmänä. Kysely jaettiin yhteensä 62:lle oppilaalle, jotka ovat 7.-, 8.- ja 9.-luokkalaisten ruotsin kielikylpyoppilaita. Kysely täytettiin koulussa oppitunnin aikana opettajan valvoessa täyttämistä. Kysely käsittää 18 väittämää, jotka liittyvät kielikylpyyn ja 19 väittämää, jotka liittyvät ruotsin kieleen. Väittämät ovat Likert-asteikollisia. Tämän lisäksi kyselyssä on 9 avointa kysymystä, joihin oppilaat saivat vastata vapaasti. Kyselyn väittämien vastaukset analysoin kvantitatiivisesti ja avoimet vastaukset kvalitatiivisesti.

2 Kielikylpy ja asenteet

Tämän tutkimuksen teoriapohjana on toisen kielen oppiminen. Esittelen tässä kappaleessa lyhyesti kielikylpyohjelman toisen kielen oppimisen menetelmänä. Lisäksi on oleellista määrittellä, mitä tarkoitetaan *asenne*-käsitteellä.

Kielikylpy on opetusta, jossa valtakieltä puhuva lapsi omaksuu toisen kielen. Kielikylpykieli toimii opetuskielenä lapsen äidinkielen rinnalla ja sen määrä vaihtelee eri oppiaineissa eri aikoina. Yksi kielikylvyn yleisistä periaatteista on, että kielenopetuksessa painotetaan opetuksen sisältöä eikä painopiste ole kielellisissä muodoissa, vaan kieli ja sisältö kuuluvat yhteen. (Laurén 1999: 21.) Kielikylpykieli on siis sekä opetuksen väline että sen tavoite. Kielikylvyssä suurin osa kielenomaksumisesta tapahtuu luonnollisissa kommunikaatiotilanteissa, mikä muistuttaa äidinkielen omaksumista lapsena. (Bergroth 2015: 3.)

Suomessa yleisin kielikylvyn muoto on varhainen täydellinen kielikylpy, jossa lapsi aloittaa kielikylpyohjelman ollessaan 3–7-vuotias. Varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä kielikylpykielen osuus opetuksesta on ohjelman alussa 90–100 %. Osuus laskee, kun ohjelma etenee, ja esimerkiksi yläkoulussa opetuksen kielikylpykielinen osuus on enää noin 50 %. (Bergroth 2015: 4.) Kielikylvyn tavoitteet ja lähtökohdat on määriteltä myös perusopetuksen opetussuunnitelmassa *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Tässä tutkimuksessa tarkastelemani kielikylpyohjelma on varhainen täydellinen kielikylpy, jossa kielikylpykieli on ruotsin kieli.

Asenteiden määrittelyyn on olemassa lukemattomia selityksiä ja määritelmiä. Esimerkiksi Karvonen (1967: 9) pitää asenteita tiettyinä tapana reagoida eri kohteisiin. Myös Lambert ja Lambert (1971: 82) pitävät asenteita johdonmukaisena tapana ajatella, tuntea ja reagoida eri kohteisiin, kuten ihmisiin, tilanteisiin ja ympäristöihin. Baronin ja Byrnen (1987:116) määritelmän mukaan asenteet ovat kiinteitä ja muuttumattomia arvioita eri kohteista. Määritelmä, jota tässä tutkimuksessa käytän on, että asenteet ovat ihmisen taipumus johdonmukaisesti reagoida eri kohteisiin joko positiivisesti tai negatiivisesti.

3 Tulokset

3.1 Asenteet kielikylpyä kohtaan

Tuloksista käy ilmi, että kielikylpyoppilailta on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta erittäin positiivisia asenteita kielikylpyä kohtaan. Yhteensä kaikkien luokkien oppilaista 89,5 %:lla on positiivinen asenne kielikylpyä kohtaan. Oppilaat pitävät kielikylpyä hyödyllisenä ja mieluisana, minkä lisäksi he voisivat myös suositella sitä kavereilleen. Oppilaiden asenteisiin vaikuttaa eniten se, että heidän mielestään kielikylvystä ja siellä opitusta kielitaidosta on heille hyötyä tulevaisuudessa. Tätä oppilaat perustelevat muun muassa sillä, että ruotsin kielestä on hyötyä työmarkkinoilla, jatko-opinnoissa ja matkustellessa.

3.2 Asenteet ruotsin kieltä kohtaan

Oppilaat suhtautuvat myönteisesti myös itse ruotsin kieleen, sillä 84,3 % oppilaista on vastannut, että heidän asenteensa ruotsin kieltä kohtaan ovat positiivisia. Oppilaat pitävät ruotsia tärkeänä kielenä Suomessa, mutta suhtautuvat ruotsin kielen opiskeluun hieman kielteisemmin. Kuitenkin 100 % oppilaista on tyytyväisiä siihen, että he osaavat ruotsia, ja he aikovat ylläpitää ruotsin kielen taitojaan tulevaisuudessa. Ruotsin kielen hyödyllisyys tulevaisuudessa, kuten opinnoissa ja töissä, näkyy oppilaiden asenteissa myös ruotsin kieltä kohtaan. Useat oppilaat ovat perustelleet tätä muun muassa Suomen kaksikielisellä asemalla.

3.3 Erot asenteissa eri luokkien välillä

Tutkimustulokset osoittavat edelleen, että oppilaiden asenteissa on joitain eroja eri luokkien välillä. Kielteisimmän sekä kielikylpyyn että ruotsin kieleen suhtautuivat 7.-luokkalaiset. Positiivisia asenteita kielikylpyä kohtaan on 88,0 %:lla 7.-luokkalaisista, kun taas ruotsin kieltä kohtaan positiivisten vastauksien osuus on vain 77,8 %. Myönteisimmät asenteet ovat 8.-luokkalaisilla, joista 89,6 % suhtautuu positiivisesti kielikylpyyn ja 89,7 % suhtautuu positiivisesti ruotsin kieleen. 7.- ja 8.-luokkalaisten väliin sijoittuvat 9.-luokkalaiset: 89,4 % suhtautuu positiivisesti kielikylpyä kohtaan ja 83,8 % positiivisesti ruotsin kieltä kohtaan. Erot luokkien välillä näkyvät enemmän asenteissa ruotsin kieltä kohtaan kuin asenteissa kielikylpyä kohtaan.

3.4 Yhteys asenteiden ja arvosanojen välillä

Kun tutkitaan asenteiden ja arvosanojen välisiä mahdollisia yhteyksiä, voidaan tuloksista huomata, että selvää yhteyttä näiden kahden välillä ei ole. Tuloksista ilmenee kuitenkin, että oppilailla, joilla on matalammat arvosanat, on hieman negatiivisempia asenteita ruotsin kieltä kohtaan kuin niillä oppilailla, joilla on korkeammat arvosanat. Oppilaiden asenteissa kielikylpyä kohtaan ja heidän arvosanoissaan ei sitä vastoin ole yhteyttä toisiinsa. Matalampia arvosanoja saaneet oppilaat ovat sitä mieltä, että he ovat ruotsin

kielessä heikompi ja he panostavat vähemmän arvosanoihinsa. Sitä vastoin ne oppilaat, jotka ovat saaneet korkeampia arvosanoja, pitävät itseään taitavina ruotsin kielessä ja ovat sitä mieltä, että on tärkeää saada ruotsista hyvä arvosana. Kaikki oppilaat ovat kuitenkin halukkaita parantamaan ruotsin kielen taitojaan arvosanasta riippumatta.

4 Lopuksi

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia asenteita yläkoulun kielikylpyluokkien oppilailla on ruotsin kielikylpyä ja ruotsin kieltä kohtaan. Tutkimuksen tuloksien mukaan kielikylpyoppilaiden asenteet ovat positiivisia sekä kielikylpyä että ruotsin kieltä kohtaan. Tutkimustulokset ovat yhtäpitäviä aikaisempien saman aiheen tutkimusten kanssa (ks. esim. Koskinen 2013) ja suurimmaksi osaksi yhtäpitäviä myös tutkimukselle asetetun hypoteesin kanssa. Tämän tutkimuksen heikkous on pieni määrä tutkittavia, mistä syystä tutkimuksen tulos ei ole yleistettävissä. Koen kuitenkin, että tutkimus on mitannut haluttua tarkoitusta ja tutkimus on suoritettu luotettavasti.

Tätä aihetta on tärkeää tutkia, sillä ruotsin kielen asema suomalaisessa koulujärjestelmässä on aiheuttanut paljon keskustelua, ja ruotsin kielen oppimista kohtaan on selkeää vastustusta suomenkielisen enemmistön keskuudessa (Rossi ym. 2017: 19). Asenteiden parantaminen olisi tärkeää, sillä asenteilla on todettu olevan suurikin vaikutus oppimistuloksiin (ks. esim. Gardner 1985). Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan vetää johtopäätös, että kielikylpyohjelma on onnistunut synnyttämään positiivisia asenteita sekä kielikylpyä että ruotsin kieltä kohtaan. Tutkimus antaa siis tietoa siitä, että oppilaiden asenteisiin on mahdollista vaikuttaa positiivisesti kouluopetuksen avulla esimerkiksi kielikylvyn muodossa.

Tulevaisuudessa olisi hyödyllistä tutkia tätä aihetta lisäämällä tutkittavien määrää. Olisi kiinnostavaa myös tutkia useampia Suomen kielikylpykouluja ja esimerkiksi verrata oppilaiden asenteita eri kuntien välillä. Kiinnostavaa olisi myös syventää tutkimusta yksilötasolla ja esimerkiksi haastattelun avulla selvittää, mitkä syyt aiheuttavat yksilöllisiä eroja asenteissa.